

De ontwikkeling van het verzuim in Nederland

een evaluatie van de vergelijkbaarheid en de bruikbaarheid van de
beschikbare cijfers

drs. B.J. Vrijhof

mei 1986

Stichting CCOZ Wetenschappelijke rapporten

CIP-gegevens

Vrijhof, B.J.

De ontwikkeling van het verzuim in Nederland: een evaluatie van de vergelijkbaarheid en de bruikbaarheid van de beschikbare cijfers / B.J. Vrijhof. — Amsterdam:

Stichting CCOZ. — III. — (Wetenschappelijke rapporten / Stichting CCOZ)

Met lit. opg.

ISBN 90-6747-051-1

SISO 367.1 UDC 331.316.3(492)

Trefw.: ziekteverzuim: Nederland; onderzoek.

Copyright © 1986 B.J. Vrijhof

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, de Stichting CCOZ, die daartoe door de auteur-rechthebbende met uitsluiting van ieder ander is gemachtigd.

Inhoud

Voorwoord	7
1 Inleiding	8
1.1 Achtergrond	8
1.2 Doelstelling	8
1.3 Beperkingen	9
1.4 De opbouw van het rapport	9
2 Definities	11
2.1 Voorwaarden voor vergelijkbaarheid	11
2.2 Het overzicht	12
2.3 Overeenkomsten en verschillen tussen de systemen	13
2.4 Conclusie	16
2.5 Samenvatting	17
3 Vergelijkbare cijfers	19
3.1 Inleiding	19
3.2 De cijfers van groep A (CCOZ), NIPG, ZRS) en groep B (BV'en, SVr)	20
3.2.1 De Data	20
3.3 De berekening van de verschillende verzuimgrootheden	22
3.3.1 Absolute tijdvakgrootheden	22
3.3.2 Relatieve tijdvakgrootheden	24
3.3.3 Resultaten	25
3.3.4 Overige bronnen van verschillen	30
3.4 De cijfers van het ZIRIS versus de cijfers van de overige instanties	31
3.5 Omrekentabellen	32
4 De ontwikkeling van het ziekteverzuim	35
4.1 Inleiding	35
4.2 De cijfers vanaf 1977 t/m 1983	35
4.3 Waarover rapporteert welke instantie?	39
4.3.1 Inleiding	39

4.3.2	Populatieverschillen tussen instanties	40
4.3.3	Populatieveranderingen	45
4.4	De "landelijke" betekenis van de beschikbare cijfers: een evaluatie	50
4.4.1	Vraagstelling	50
4.4.2	De landelijke omvang van het verzuim	51
4.4.3	De ontwikkeling van het landelijke verzuim	55
4.4.4	Tenslotte	59
4.5	Het daling van het ziekteverzuim: enige kanttekeningen	61
5	Samenvatting	63
	Noten	67
	Literatuur	68
	Bijlagen	69

Voorwoord

Het voor u liggende rapport bevat de resultaten van een studie die in het kader van het projekt "Sekundaire analyses" van de Stichting CCOZ werd verricht. De onderwerpskeuze kwam voort uit de ervaring dat met behulp van de beschikbare cijfers nauwelijks "harde" uitspraken over het ziekteverzuim in Nederland mogelijk zijn. Niet alleen verschillen de beschikbare cijfers onderling, maar ook zijn zij met betrekking tot de ontwikkeling van het verzuim in de laatste jaren met elkaar in tegenspraak. Een verwarrende stand van zaken, die uitnodigt tot misverstanden over het landelijke ziekteverzuim.

In dit verband vroegen we ons af of, en zo ja hoe, de verschillen tussen de beschikbare verzuimcijfers te verklaren zijn. Immers, met zo'n verklaring zou de verwarring rond het landelijke verzuim gereduceerd en de misverstanden voorkomen kunnen worden.

Uit de omvang van dit rapport kan worden afgeleid dat zo'n verklaring niet eenvoudig te geven valt. Er zijn legio factoren aanwijsbaar die voor de verschillen tussen de beschikbare cijfers verantwoordelijk zijn. Van sommige factoren kan bovendien slechts bij benadering worden aangegeven hoe zij op de uiteindelijke cijfers van invloed zullen zijn. Desalnietemin kan, binnen bepaalde marges, aangegeven worden hoe de beschikbare cijfers te vergelijken en te interpreteren zijn. Een resultaat dat met name de beperkingen van de verschillende cijfers duidelijk maakt en daardoor, naar wij hopen, een voorzichtige interpretatie zal bevorderen.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Over het ziekteverzuim in Nederland worden door meerdere instanties cijfers verstrekt. Tussen de cijfers van de verschillende instanties bestaan echter duidelijke verschillen. Verschillen die verband houden met het doel waarvoor, de wijze waarop en/of de groep werknemers waarover gegevens worden verzameld. Deze stand van zaken kan op zijn minst verwarrend worden genoemd. Zo rapporteert de ene instantie een lichte daling van het ziekteverzuim (de SVr), terwijl uit de cijfers van andere instanties geen (de CCOZ) of een sterke daling van het verzuim kan worden afgeleid (het NIPG). Het is niet verwonderlijk dat men door al deze bomen het bos niet meer ziet.

1.2 Doelstelling

Aan de bovengenoemde onduidelijkheid rond het landelijke ziekteverzuim kan op verschillende manieren een einde worden gemaakt. We kunnen de gebruiker voorzien van richtlijnen waarmee de verschillende cijfers te combineren en te interpreteren zijn. Deze mogelijkheid vormt de centrale doelstelling van deze studie.

Achtereenvolgens worden twee redenen behandeld die voor de verschillen tussen de verzuimcijfers van instanties verantwoordelijk kunnen zijn:

1) De gehanteerde registratiemethodiek.

Idealiter zou het zo moeten zijn, dat elke instantie op uniforme wijze verzuimgegevens verzamelt en berekent. Alleen in dit geval zullen de verzuimcijfers bij hetzelfde verzuim ook gelijk zijn. Nagegaan zal worden of bij de cijfers van de verschillende instanties een dergelijke uniformiteit aanwijsbaar is. Zo niet, dan zal berekend worden welke verschillen tussen de verzuimcijfers op grond van de geconstateerde methodische verschillen te verwachten zijn.

2) Het verzuimrisico van de beschreven werknemers.

Een bekend gegeven is, dat tussen groepen werknemers verschillen in verzuimrisico bestaan. Cijfers van verschillende instanties zullen daarom, afgezien van methodische verschillen, alleen corresponderen als de beschreven werknemers qua verzuimrisico gelijk zijn. Nagegaan zal worden of en, zo ja, in hoeverre aan deze voorwaarde wordt voldaan.

Tenslotte zal de vraag aan de orde worden gesteld welke betekenis aan de beschikbare cijfers in het kader van het landelijk verzuim kan worden gehecht. Op grond van de verschillen die tussen de cijfers van de verschillende instanties aanwezig zijn, kan op voorhand worden vermoed dat niet elke (en mogelijk niet één) cijfer het predicaat "landelijk" verdient. Getracht zal worden om per instantie aan te geven of, en zo ja hoe, de cijfers als landelijk gegeven te interpreteren zijn.

1.3 Beperkingen

Ziekteverzuim kan in principe op oneindig veel manieren in een cijfer worden weergegeven. Elke instantie, elk bedrijf of elke onderzoeker kan en zal die manier kiezen die het beste aansluit bij zijn of haar vraagstelling over het ziekteverzuim. Het spreekt bijna vanzelf, dat we in het kader van deze studie enige beperkingen zullen moeten aanbrengen. Als beperkend criterium hanteren we het begrip "landelijke" betekenis. Slechts die cijfers, of die bronnen van cijfers, worden besproken die

a) landelijk verspreid worden en/of

b) in relatie tot het landelijke verzuim worden gepubliceerd.

Onder (a) vallen de referentiecijfers die door het GAK (de bedrijfsverenigingen), middels de ziekterisicostatistiek (het ZIRIS of klein-systeem) en het Ziekteverzuimregistratiesysteem (het ZRS of groot-systeem), onder de aangesloten bedrijven worden verspreid. Onder (b) vallen de cijfers van de SVr, de bedrijfsverenigingen, het NIPG en de CCOZ, welke (ook) publiekelijk, via o.a. de landelijke pers, toegankelijk zijn.

1.4 De opbouw van het rapport

In hoofdstuk 2 en 3 worden de methodische verschillen tussen de bovengenoemde instanties onder de loop genomen. Met behulp van de resultaten uit deze hoofdstukken worden de cijfers van de verschillende instanties in hoofdstuk 4 onder één noemer gebracht. De rest van dit hoofdstuk is gewijd aan de overige (verzuimrisico-)factoren die voor de verschillen tussen de cijfers van de instanties verantwoordelijk kunnen zijn en aan de betekenis die aan deze cijfers kan worden gehecht. Het laatste hoofdstuk bevat, zoals gebruikelijk, een samenvatting.

De opbouw van het rapport maakt het mogelijk op verschillende manieren van de inhoud kennis te nemen. De lezer, die zich slechts globaal wil oriënteren over de inhoud, kan volstaan met lezing van de samenvatting. De lezer die op zoek is naar cijfers die een vraag over het landelijk verzuim kunnen beantwoorden, raden we aan ook van hoofdstuk 4 kennis te nemen. Voor de lezer, tenslotte, met plannen om met de beschikbare cijfers te rekenen, zal kennisname van de eerste twee hoofdstukken en de bijhorende bijlagen echter bijna onvermijdbaar zijn.

2 Definities

2.1 Voorwaarden voor vergelijkbaarheid

Verzuimcijfers afkomstig van verschillende instanties zullen slechts dan vergeleken of gecombineerd kunnen worden als aan een drietal voorwaarden wordt voldaan:

- 1) De cijfers hebben betrekking op een gelijk gedefinieerde verzameling verzuimgevallen.
- 2) Het verzuim wordt in dezelfde eenheid uitgedrukt.
- 3) De gerapporteerde verzuimgrootheden zijn identiek.

Gegeven het verzuim van een groep werknemers wordt aan de eerste voorwaarde voldaan als al dit verzuim of een identiek deel van dit verzuim door alle instanties in het verzuimcijfer wordt betrokken. Aan deze voorwaarde wordt dus niet voldaan als sommige verzuimgevallen van deze groep werknemers door de ene instantie wel maar door een andere instantie niet zouden worden geregistreerd. Evenmin wordt aan deze voorwaarde voldaan als de verzuimgevallen door verschillende instanties volgens verschillende criteria aan periodes worden toebedeeld. Immers ook deze omstandigheid kan er toe leiden dat met betrekking tot eenzelfde tijdvak over een deels verschillende verzameling verzuimgevallen wordt gerapporteerd.

Het gebruik van verschillende eenheden kan tot verschillende resultaten aanleiding geven. Een duidelijk voorbeeld wordt gevormd door de duur van verzuimgevallen. De duur gemeten in werkdagen zal bij een 5-daagse werkweek in de meeste gevallen korter zijn dan de duur gemeten in kalenderdagen. Maar ook bij een relatieve verzuimgrootheid, zoals het verzuimpercentage, speelt de gehanteerde eenheid een rol. In een bepaald tijdvak zal het percentage verzuimde werkdagen ten opzichte van het totaal aantal werkdagen niet gelijk zijn aan het percentage verzuimde kalenderdagen ten opzichte van het totaal aantal kalenderdagen.

Ten aanzien van het verzuim van een groep werknemers worden verschillende typen grootheden gehanteerd, die elk een verschillend aspect van

hetzelfde verzuim belichten. Voorbeelden van deze verschillende typen grootheden zijn respectievelijk de meldingsfrequentie, de gemiddelde duur en het verzuimpercentage. Het spreekt voor zich dat tussen deze verschillende typen grootheden cijfermatige verschillen in uitkomsten te verwachten zijn. Per type grootheid kunnen echter tussen instanties ook verschillen in uitkomsten ontstaan. In de eerste plaats kunnen deze verschillen het gevolg zijn van het niet voldoen aan de bovenbesproken voorwaarden. Ten tweede kunnen verschillen te wijten zijn aan een verschillende berekeningswijze van zo'n grootheid.

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de gegevens waarmee en de wijze waarop de verzuimcijfers door verschillende instanties worden berekend. Op basis van dit overzicht wordt vervolgens nagegaan in welke mate aan de bovenbesproken voorwaarden wordt voldaan. In de laatste paragraaf worden de belangrijkste conclusies samengevat.

2.2 Het overzicht

Tabel 2.1 bevat een overzicht van de definities van verzuimgrootheden die worden gehanteerd bij de in dit rapport vergeleken registratiesystemen. Een korte omschrijving van deze systemen en een woordelijke weergave van de gehanteerde begrippen en definities is opgenomen als bijlage 1. Het overzicht is beperkt tot die kenmerken die voor een beoordeling van de vergelijkbaarheid van de cijfers afkomstig van de verschillende systemen relevant zijn. Van links naar rechts zijn in tabel 2.1 de volgende kenmerken opgenomen:

1) De basisvariabelen welke in het registratiesysteem ter beschikking staan:

Een ziektegeval kan volledig worden beschreven met behulp van twee basisvariabelen: zijn begin- en einddatum. Daarnaast kan een afgeleide basisvariabele worden berekend: de duur van een verzuimgeval. Daar ten aanzien van de duur meerdere alternatieven als eenheid ter beschikking staan, is de gekozen eenheid daarbij tussen haakjes vermeld.

2) De absolute tijdvakgrootheden welke in het registratiesysteem worden berekend, c.q. ter beschikking zijn:

Absolute tijdvakgrootheden geven een samenvatting van het verzuim in een bepaald tijdvak en worden berekend door middel van aggregatie van verzuimgevallen uitgaande van een of meer basisvariabelen. Tot de ab-

solute tijdvakgrootheden rekenen we ook de sterkte van het personeel waarvan het verzuim wordt geregistreerd.

3) De symbolen die aan de absolute tijdvakgrootheden zijn toegekend:

Om de vergelijking tussen de systemen te vereenvoudigen zijn voor grootheden met gelijke definities identieke symbolen gekozen. Onge-lijke symbolen wijzen daarentegen op een ander type grootheid (bij hetzelfde systeem) of een verschillende definitie van hetzelfde type grootheid (bij verschillende systemen). De verschillende symbolen bij de personeelssterkte verwijzen naar het gegeven dat deze sterkte bij het ene systeem exact wordt berekend (P) en bij een ander systeem benaderd wordt (S).

4) De relatieve tijdvakgrootheden welke worden berekend en gerapporteerd, in termen van de symbolen uit de voorgaande kolom.

Relatieve tijdvakgrootheden worden berekend door middel van combinatie van twee of meer absolute tijdvakgrootheden. In tegenstelling tot deze laatste grootheden zijn de uitkomsten van relatieve tijdvakgrootheden, in principe, vergelijkbaar tussen verschillende tijdvakken en tussen verschillende groepen werknemers. Of dit principe ook van toepassing is op de uitkomsten van relatieve grootheden berekend door verschillende registratiesystemen staat hier ter discussie.

2.3 Overeenkomsten en verschillen tussen de systemen

Tabel 2.1 illustreert de chaos op het gebied van verzuimgrootheden die in de inleiding werd aangestipt. Tussen de registratiesystemen blijken meer verschillen dan overeenkomsten aanwijsbaar in de beschikbare basisvariabelen en in de berekende absolute tijdvakgrootheden. Dit gegeven vindt zijn weerslag in de gehanteerde definities van de relatieve tijdvakgrootheden.

De meeste overeenkomsten treffen we aan tussen de CCOZ, het NIPG en het ZRS (groep A) en tussen de bedrijfsverenigingen en de SVr (groep B).

- groep A: Tussen de registratiesystemen van de CCOZ, het NIPG en het ZRS zijn de verschillen bij de meldingsfrequentie en het verzuimpercentage vooral een kwestie van nauwkeurigheid. Tussen de absolute tijdvakgrootheden die bij deze maten zijn betrokken bestaan geen fundamentele verschillen, noch is sprake van een principieel verschil in definitie van deze maten. De gemiddelde duur wordt niet in het ZRS,

Tabel 2.1 Verzuimgrootheden per instantie

Instantie	Basisvariabelen	Absolute tijdvakgrootheden	Symb.	Relatieve tijdvakgrootheden	
CCOZ	begindatum	aantal ziekmeldingen	z	meldingsfrequentie	= $\frac{z}{P}$
	einddatum	aantal herstelmeldingen	h		
	duur	som der duren	Dz	gemiddelde duur	= $\frac{Dz}{h}$
	(kalenderdagen)	aantal verzuimde kalenderdagen	v		
		personeelssterkte	P		
				verzuimpercentage	= $\frac{v \times 100}{P \times 365}$
NIPG	-	aantal ziekmeldingen	z	meldingsfrequentie	= $\frac{z \times 100}{S}$
		aantal herstelmeldingen	h		
		aantal verzuimde kalenderdagen	v	gemiddelde duur	= $\frac{2v}{z + h}$
		personeelssterkte	S		
				verzuimpercentage	= $\frac{v \times 100}{S \times 365}$
ZRS	begindatum	aantal ziekmeldingen	z	meldingsfrequentie	= $\frac{z}{S}$
	einddatum	aantal verzuimde kalenderdagen	v		
	duur	personeelssterkte	S	verzuimpercentage	= $\frac{v \times 100}{S \times 365}$
	(kalenderdagen)				

Tabel 2.1: vervolg

Instantie	Basisvariabelen	Absolute tijdvakgrootheden	Symb.	Relatieve tijdvakgrootheden
GAK-ZIRIS	-	betaald ziekengeld omslagloon	ZG OL	ziekengeld per #100 omslagloon = $\frac{ZG \times 100}{OL}$
GAK- ziekengeld- administratie	begindatum	aantal ziekmeldingen	z	meldingsfrequentie = $\frac{z \times 100}{W}$
	einddatum	aantal toekenningen	t	
	duur	aantal uitkeringsdagen	u	
	(uitkeringsdagen)	sterkte werkend personeel	W	toekenningsfrekw. = $\frac{t \times 100}{W}$
				gem.uitkeringsduur = $\frac{u}{t}$
				risicopercantage = $\frac{u \times 100}{W \times 261}$
SVr	-	aantal ziekmeldingen	z	meldingsfrequentie = $\frac{z \times 100}{W}$
		aantal toekenningen	t	
		som der duren van de toekenningen (kalenderdagen)	Dt	toekenningsfreq. = $\frac{t \times 100}{W}$
		aantal uitkeringsdagen	u	
		sterkte werkend personeel	W	gemiddelde duur = $\frac{Dt}{t}$
				risicopercantage = $\frac{u \times 100}{W \times 261}$

maar wel door de CCOZ en het NIPG berekend. Tussen beide laatstgenoemde instanties bestaat echter een duidelijk verschil in berekingswijze.

- groep B: De relatieve tijdvakgrootheden gehanteerd door de BV'en en door de SVr zijn met uitzondering van de duurmaat identiek. Tussen de door deze instanties berekende gemiddelde duur kunnen echter grote verschillen worden verwacht, die grotendeels terug te voeren zijn op de keuze van een verschillende eenheid.

Tussen de bovenstaande groepen van registratiesystemen en tussen elk van deze groepen en het ZIRIS zijn de verschillen talrijker:

- groep A versus groep B:

Tussen beide groepen zijn verschillen aanwijsbaar bij de gehanteerde eenheden, de absolute tijdvakgrootheden en de definities van relatieve tijdvakgrootheden. Bij groep A wordt de duur van een verzuimgeval uitgedrukt in kalenderdagen, bij groep B daarentegen in uitkeringsdagen. Bij groep A is sprake van (een benadering van) de absolute tijdvakgrootheid "personeelssterkte", bij groep B wordt de personeelsomvang in een bepaalde periode gedefinieerd als de "sterkte van het werkend personeel". De definitieverschillen van de relatieve tijdvakgrootheden tussen beide groepen hangen grotendeels met de voorgaande verschillen samen. Daarnaast ontstaan verschillen door een ongelijke selectie van verzuimgevallen waarover deze grootheden worden berekend.

- groep A en groep B versus het ZIRIS:

Op het eerste gezicht bestaan tussen deze systemen geen parallellen. Bij de groepen A en B worden de grootheden gebaseerd op de basisvariabelen van het ziekteverzuim, bij het ZIRIS op financiële gegevens die uit het ziekteverzuim voortvloeien. Tussen het betaalde ziekengeld (ZIRIS) en het aantal uitkeringsdagen (groep B) zal echter een zekere relatie aanwezig zijn. De relatie tussen het betaalde ziekengeld en het aantal verzuimde dagen (groep A) zal, gezien de wachtdagentermijn, zwakker zijn. Evenzo zal de relatie tussen het omslagloon (ZIRIS) en de sterkte van het werkend personeel (groep B) waarschijnlijk sterker zijn dan de relatie tussen omslagloon en de personeelssterkte (groep A). Kortom, het ZIRIS verschilt meer met groep A dan met groep B.

2.4 Conclusie

Het zal gezien de vorige paragraaf duidelijk zijn dat de verschillende registratiesystemen niet alle dezelfde werkwijze hanteren bij de pro-

duktie van verzuimcijfers. Geen enkel registratiesysteem is op alle punten identiek aan een der andere systemen. Met andere woorden, er is geen sprake van vergelijkbaarheid van alle cijfers van alle systemen. Dit neemt niet weg dat sommige cijfers van sommige systemen in meer of mindere mate vergelijkbaar zijn. Een duidelijk voorbeeld is te vinden bij de systemen van groep B (de BV'en en de SVr), waar de meldingsfrequentie, de toekenningsfrequentie en het risicopercentage identiek gedefinieerd en dus direkt vergelijkbaar zijn. In mindere mate geldt deze vergelijkbaarheid ook bij groep A (CCOZ, NIPG en ZRS), waartussen geen fundamentele verschillen in de definitie van de meldingsfrequentie en het verzuimpercentage aanwezig zijn. Kortom, voor deze cijfers geldt dat zij vergelijkbaar zijn of met een eenvoudige correctie vergelijkbaar kunnen worden gemaakt.

Voor alle andere grootheden in tabel 2.1 geldt dat op grond van de berekeningswijze alleen niet kan worden bepaald in hoeverre de uitkomsten vergelijkbaar zullen zijn. De vergelijkbaarheid van bijvoorbeeld de meldingsfrequentie van groep A en groep B hangt af van de relatie tussen de personeelssterkte en de sterkte werkend personeel en de vergelijkbaarheid van het verzuimpercentage en het risicopercentage van de relatie tussen het aantal verzuimde kalenderdagen en het aantal uitkeringsdagen. De vraag in hoeverre deze cijfers vergelijkbaar zijn, kan niet worden beantwoord zonder ook het verzuim zelf in de overweging te betrekken. Verwacht kan worden dat vergelijking van of combinatie van deze laatste categorieën cijfers slechts onder bepaalde condities, of geheel niet mogelijk, zal zijn.

2.5 Samenvatting

Verzuimcijfers afkomstig van verschillende instanties zullen slechts dan kunnen worden vergeleken of gecombineerd als

- zij betrekking hebben op dezelfde selectie van verzuimgevallen,
- uitgedrukt worden in dezelfde meeteenheid en
- op gelijke wijze berekend zijn.

In dit hoofdstuk worden de cijfers van een zestal registratiesystemen op deze punten vergeleken. Het merendeel van deze cijfers blijkt niet aan alle bovengenoemde voorwaarden te voldoen. De cijfers afkomstig van verschillende registratiesystemen kunnen dus niet zonder meer naast elkaar worden gelegd. Er zijn echter enkele uitzonderingen op

deze regel te maken:

- Tussen de meldingsfrequenties en tussen de verzuimpercentages die worden gerapporteerd door de CCOZ, het NIPG en het ZRS bestaan, behoudens in precisie, geen fundamentele verschillen. Zij zijn met andere woorden, eenvoudig onderling vergelijkbaar te maken.

- Tussen de meldingsfrequenties, tussen de toekenningsfrequenties en tussen de risicopercentages die worden gerapporteerd door het GAK in het kader van de ziektewet en door de SVr zijn geen verschillen aanwijsbaar. Deze cijfers kunnen dus zonder meer naast elkaar worden gelegd.

Voor alle hierboven niet genoemde cijfers geldt dat op grond van hun berekeningswijze alleen niet kan worden aangegeven of, en zo ja hoe, zij zullen verschillen. Om deze vraag te kunnen beantwoorden zal ook het verzuim zelf in overweging moeten worden genomen. Een uitspraak over hun vergelijkbaarheid zal daarom pas in het volgende hoofdstuk mogelijk zijn.

3 Vergelijkbare cijfers

3.1 Inleiding

Interessanter dan de vraag welke, en welke definities van, verzuimgrootheden door verschillende instanties worden gehanteerd is de vraag naar de cijfermatige consequenties. In hoeverre zijn de cijfers afkomstig van verschillende instanties onderling vergelijkbaar of onderling vergelijkbaar te maken?

In het vorige hoofdstuk werd duidelijk dat het antwoord op deze vraag in de meeste gevallen niet eenvoudig te geven is. Slechts voor een beperkt aantal verzuimcijfers geldt dat, op grond van de berekeningswijze alleen, een uitspraak gedaan kan worden over de onderlinge vergelijkbaarheid. Voorbeelden zijn de frequentiematen en de verzuimpercentages die worden berekend door de registratiesystemen van groep A (CCOZ, NIPG en ZRS) en de frequentiematen en de risicopercentages van de systemen van groep B (BV'en en SVr). Voor de overige verzuimcijfers geldt dat naast definitieverschillen ook verschillen aanwijsbaar zijn in de variabelen waarop de verzuimgrootheden worden gebaseerd en/of de eenheden die worden gehanteerd. Zo worden de verzuimcijfers van de systemen uit groep A berekend over alle verzuimgevallen, terwijl de meeste verzuimcijfers van de systemen uit groep B slechts betrekking hebben op verzuimgevallen waarvoor een uitkering werd verleend.

Kortom, de vergelijkbaarheid van verzuimcijfers zal in veel gevallen mede afhankelijk zijn van de relatie tussen de basisvariabelen waarmee het verzuim wordt beschreven. Of, anders gezegd, een beoordeling van de vergelijkbaarheid kan in deze gevallen slechts plaats vinden op het empirische niveau van de verzuimgevallen zelf.

Dit gegeven vormt het uitgangspunt van dit hoofdstuk. We vragen ons af welke verschillen in de cijfers van de onderscheiden registratiesystemen kunnen worden verwacht als zij berekend zouden zijn over dezelfde werknemers gedurende hetzelfde tijdvak.

Gebruik makend van CCOZ-gegevens over de frequentie en duur van verzuimgevallen, worden de verzuimmaten van de verschillende instanties berekend. Met behulp van de aldus verkregen resultaten worden vervolgens omrekentabellen opgesteld, waarin wordt aangegeven of, en zo ja hoe, de verzuimcijfers van de onderscheiden registratiesystemen in elkaar kunnen worden vertaald.

3.2 De cijfers van groep A (CCOZ, NIPG, ZRS) en groep B (BV'en, SVr)

3.2.1 De data

Verschillen tussen de cijfers van de bovengenoemde instanties kunnen ontstaan door een viertal factoren:

- 1) De gehanteerde eenheid (kalender-, werk- of uitkeringsdag),
- 2) de verzameling verzuimgevallen waarover wordt gerapporteerd (alle verzuimgevallen of alleen verzuimgevallen waaraan een uitkering werd toegekend),
- 3) de definitie van de grootte waarin het verzuim wordt beschreven en
- 4) de registratiemethodiek.

Op de laatstgenoemde factor komen we later terug (par. 3.3.4). Het effect van de overige factoren kan worden geëvalueerd op basis van een gemeenschappelijk databestand. Het niveau van de data moet daartoe zodanig zijn dat de variabelen die door de verschillende registratiesystemen worden gehanteerd berekenbaar zijn. Gezien tabel 2.1 wordt aan deze voorwaarde voldaan als:

- de data een onderscheid mogelijk maken tussen verzuimgevallen waaraan geen en waaraan wel een uitkering werd toegekend. Daar het al dan niet toekennen van een uitkering grotendeels bepaald wordt door de duur van een verzuimgeval, zal minimaal de verdeling van de verzuimgevallen naar duur bekend moeten zijn.
- de data een onderscheid mogelijk maken tussen verzuimde kalenderdagen en uitkeringsdagen. Elke uitkeringsdag is tegelijkertijd ook een verzuimde kalenderdag. Het omgekeerde geldt echter niet. De verzuimde kalenderdagen omvatten zowel werkdagen als het weekend. De uitkeringsdagen vallen samen met verzuimde werkdagen verminderd met de wachtdagen. Gegeven de wachtdagentermijn, zal daarom minimaal een splitsing tussen verzuimde kalenderdagen en verzuimde werkdagen mogelijk moeten zijn.

Gebruik werd gemaakt van gegevens ontleend aan het CCOZ-ziekteverzuim-informatiesysteem over het jaar 1979¹⁾. Voor een uitvoerige beschrijving van deze data en een verantwoording van de gehanteerde variabelen verwijzen we naar Vrijhof (1985a). We volstaan hier met een korte beschrijving van de wijze waarop de gegevens werden georganiseerd.

De benodigde gegevens zijn samengevat in een kruistabel, waarin het aantal verzuimgevallen naar kalenderdag en duur is gespecificeerd. Het aantal onderscheiden duurcategorieën is, om praktische redenen, beperkt tot 57. De eerste 42 categorieën corresponderen exact met de feitelijke duur in kalenderdagen. De volgende 15 categorieën omvatten elk meerdere verzuimduren. De waarde van deze categorieën is gelijk gesteld aan de gemiddelde verzuimduur van de verzuimgevallen per categorie. De categorieën zijn zodanig gekozen dat de einddag van een ziektegeval uit de aanvangsdag en de duur kan worden herleid. Dit is van belang voor de berekening van het aantal werkdagen dat het verzuim duurt. Bovendien kan worden aangenomen dat, met de gekozen rubricering van het langdurend verzuim in drie duurklassen (7 t/m 26, 27 t/m 51, en langer dan 51 weken), weinig relevante informatie verloren zal gaan. De basisgegevens zijn in de bovenbeschreven vorm opgenomen in bijlage 2. Tabel 1 van deze bijlage bevat het aantal verzuimgevallen gespecificeerd naar aanvangsdag en duurcategorie in kalenderdagen; tabel 2 geeft de specificatie van dezelfde verzuimgevallen op basis van werkdagen, welke uit tabel 1 kan worden afgeleid.

De basisgegevens geven een beschrijving van het verzuim dat bij een bepaalde groep werknemers wordt aangetroffen. Een praktijkgegeven is, dat tussen werknemers verschillen in de omvang en de aard van het verzuim te verwachten zijn. Daar op voorhand niet kan worden uitgesloten dat de relatie tussen de cijfers berekend door verschillende instanties afhankelijk zal zijn van de aard en de omvang van het verzuim, verdient dit gegeven de nodige aandacht. Om deze reden zijn een aantal varianten op de basisgegevens geconstrueerd. Varianten, waartussen de omvang van het verzuim en/of de verdeling van de verzuimgevallen naar duur verschilt.

De omvang van het verzuim is gevariëerd via de personeelssterkte. Gegeven een vooraf gekozen verzuimpercentage is, via de basisgegevens, de bijbehorende personeelssterkte berekend.

De verdeling van verzuimgevallen naar duur is gevariëerd door het aantal verzuimgevallen in een bepaalde duurcategorie met een duurafhankelijke factor ($= c^{(\text{duur}-1)}$) te vermenigvuldigen. Deze factor is zodanig gekozen dat de onderlinge verhouding tussen kort en langerdurend verzuim verandert, terwijl het karakter van de oorspronkelijke verdeling van de verzuimgevallen naar duur gelijk blijft²⁾. Deze keuze

maakt het waarschijnlijk dat ook de varianten op de oorspronkelijke gegevens een zekere realiteit behouden.

Tabel 3.1 bevat een schematisch overzicht van de aldus verkregen data.

Tabel 3.1 De 63 datavarianten, onderscheiden naar c en het verzuimpercentage

c	Verzuimpercentage (kalenderdagen)						
	6	8	10	12	14	16	18
.9900	1	2	3	4	5	6	7
.9950	8	9	10	11	12	13	14
.9970	15	16	17	18	19	20	21
.9990	22	23	24	25	26	27	28
1.0000	29	30	31	32	33	34	35
1.0005	36	37	38	39	40	41	42
1.0010	43	44	45	46	47	48	49
1.0020	50	51	52	53	54	55	56
1.0030	57	58	59	60	61	62	63

In deze tabel correspondeert de cel met nummer 31 met de basisgegevens welke zijn weergegeven in bijlage 2. Alle andere cellen verwijzen naar datavarianten die op de bovenbeschreven wijze werden geconstrueerd. Voor al deze varianten geldt, dat wel het verzuimpercentage en de verdeling van de verzuimgevallen naar duur is gewijzigd. maar dat de verdeling van verzuimgevallen over de weekdays hetzelfde is gebleven. Deze datavarianten kunnen daarom, per rij, volledig beschreven worden door de (marginale) verdeling van de verzuimgevallen naar duur en zijn aldus in bijlage 3 opgenomen.

3.3 De berekening van de verschillende verzuimgrootheden

3.3.1 Absolute tijdvakgrootheden

Om de uitkomsten van de verschillende verzuimgrootheden zuiver te kunnen vergelijken, moeten zij berekend zijn over het verzuim van dezelfde werknemers gedurende hetzelfde tijdvak. Tevens is er bij de berekening van de absolute verzuimgrootheden van uitgegaan dat de cijfers van de verschillende instanties uitsluitend betrekking hebben op dezelfde verzameling ziektegevallen. Dit betekent dat alle uitkeringsdagen samenvallen met (een deel van) de verzuimde werkdagen, welke op

hun beurt alle samenvallen met een deel van de verzuimde kalenderdagen. Bovendien is ter vereenvoudiging van de berekeningen verondersteld dat het verzuim stabiel is, zodat het aantal ziekmeldingen gelijk gesteld kan worden aan het aantal herstelmeldingen en de som der duren gelijk is aan het aantal verzuimde dagen.

Gegeven het bovenstaande, kunnen de absolute verzuimgrootheden van tabel 2.1 als volgt worden berekend:

$$\begin{aligned}
 z &= \text{aantal ziektegevallen;} \\
 t(0) &= \text{aantal ziektegevallen met uitkering (bij 0 wachtdagen)} \\
 &= z; \\
 t(2) &= \text{aantal ziektegevallen met uitkering (bij 2 wachtdagen)} \\
 &= z - (\text{aantal ziektegevallen korter dan 3 werkdagen}); \\
 Dz_k &= \text{som der duren in kalenderdagen van alle ziektegevallen;} \\
 Dz_w &= \text{som der duren in werkdagen van alle ziektegevallen;} \\
 Dt_k(0) &= \text{som der duren in kalenderdagen van de ziektegevallen met} \\
 &\quad \text{uitkering (bij 0 wachtdagen)} \\
 &= Dz_k; \\
 Dt_k(2) &= \text{som der duren in kalenderdagen van de ziektegevallen met} \\
 &\quad \text{uitkering (bij 2 wachtdagen);} \\
 Dt_w(0) &= \text{som der duren in uitkeringsdagen van de ziektegevallen met} \\
 &\quad \text{uitkering (bij 0 wachtdagen)} \\
 &= Dz_w; \\
 Dt_w(2) &= \text{som der duren in uitkeringsdagen van de ziektegevallen met} \\
 &\quad \text{uitkering (bij 2 wachtdagen);} \\
 P &= \text{personeelssterkte.} \\
 W &= \text{sterkte werkend personeel} = P - \frac{Dz_w}{261} = P - \frac{Dz_k}{365}
 \end{aligned}$$

De gekozen berekeningswijze spreekt bij de meeste van de bovengenoemde grootheden voor zich. We beperken ons daarom tot enige kanttekingen:

1) In Nederland bestaan tussen en binnen bedrijfsverenigingen verschillen in de uitkeringsregelingen bij ziekte (SVr, 1985). Sommige bedrijfsverenigingen kennen geen wachtdagenregeling: elke verzuimde werkdag is ook een uitkeringsdag. Bij andere bedrijfsverenigingen daarentegen wordt over de twee eerste dagen van een verzuimgeval geen uitkering verstrekt, terwijl veel bedrijfsverenigingen en/of risicogroepen een uitkeringsregeling hanteren die tussen de twee genoemde

uitersten in ligt. Hoewel voor elke mogelijke uitkeringsregeling berekeningen te maken zijn, hebben we ons om praktische redenen beperkt tot de twee extremen. De 0-wachtdagenregeling staat voor de meest gunstige regeling waarbij aan alle verzuimgevallen en over alle werkdagen van een verzuimgeval een uitkering wordt verstrekt. De 2-wachtdagenregeling houdt in dat pas na het verstrijken van twee wachtdagen tot uitkering van de volgende ziektedagen wordt overgegaan. Hoewel beperkt, heeft deze keuze als voordeel, dat ook over de cijfers bij andere uitkeringsregeling een uitspraak kan worden gedaan. Immers, de mate van vergelijkbaarheid van deze cijfers zal tussen die van de beide extreme regelingen in liggen.

2) Behalve om reden van de wachtdagentermijn, kan een uitkering ook om andere redenen niet worden toegekend. Zo'n andere reden is bijvoorbeeld het niet voldoen aan de verplichtingen genoemd in artikel 44 van de Ziektewet (i.c. overtreding van controlevoorschriften door de verzekerde). Bij de definitie van de absolute tijdvakgrootheden is ervan uitgegaan dat deze andere redenen geen rol van betekenis spelen. Een vereenvoudiging die te verdedigen valt op grond van het gegeven dat deze andere redenen minder dan 10% van het totale aantal afwijzingen van een uitkering aan de gemelde ziektegevallen uitmaken.

3.3.2 Relatieve tijdvakgrootheden

Met behulp van de absolute tijdvakgrootheden uit de vorige paragraaf zijn de volgende relatieve grootheden eenvoudig te berekenen:

(1) De "exacte" verzuimgrootheden:

- De meldingsfrequentie, op basis van kalenderdagen respectievelijk werkdagen: MF_k respectievelijk MF_w .

- De gemiddelde duur, op basis van kalenderdagen resp. werkdagen: GD_k respectievelijk GD_w .

- Het verzuimpercentage, op basis van kalenderdagen resp. werkdagen: $V_k\%$ respectievelijk $V_w\%$.

(2) "Ziekengeldgebaseerde" verzuimgrootheden:

Deze grootheden zijn deels afhankelijk van de lengte van de wachtdagentermijn, welke verschilt bij verschillende bedrijfsverenigingen en/of risicogroepen (SVr, 1985). Om deze reden zijn voor deze grootheden twee berekeningen uitgevoerd. De eerste bij een wachtdagentermijn van 2 werkdagen, de tweede bij een wachtdagentermijn van 0 werkdagen. De eerste wachtdagentermijn is gelijk aan de basisregeling ge-

noemd in de Ziektewet (art. 3). Zij vormt de ondergrens van de bestaande wachtdagenregelingen. De tweede termijn kan via bovenwettelijke regelingen en/of CAO-bepalingen gerealiseerd zijn. Zij vormt de bovengrens van wachtdagenregelingen die, gegeven de Ziektewet, mogelijk zijn.

De berekende grootheden zijn:

- De meldingsfrequentie: mf
- De toekenningsfrequentie: tf ($tf(0)$ en $tf(2)$)
- De gemiddelde duur: gd ($gd(0)$ en $gd(2)$)
- De gemiddelde uitkeringsduur: gud ($gud(0)$ en $gud(2)$)
- Het risicopercentage: $R\%$ ($R\%(0)$ en $R\%(2)$).

De definities van deze grootheden zijn in termen van de hierboven beschreven absolute tijdvakgrootheden opgenomen in tabel 3.2. In deze tabel is tevens aangegeven door welke instanties/systemen deze grootheden worden gehanteerd.

3.3.3 Resultaten

In bijlage 4 zijn de uitkomsten per relatieve grootte verzameld. Hier beperken we ons tot de belangrijkste verschillen die tussen de verschillende relatieve tijdvakgrootheden te verwachten zijn.

Volumematen:

Ongeacht de omvang en de duur van het ziekteverzuim zal het risicopercentage een hogere waarde opleveren dan het verzuimpercentage. Hoe groot het verschil zal zijn, hangt af van een drietal factoren:

- 1) De uitkeringsregeling: Naarmate meer wachtdagen in rekening worden gebracht zal het verschil tussen het verzuimpercentage en het risicopercentage kleiner zijn.
- 2) De verzuimomvang: Naarmate het verzuim(-percentage) toeneemt neemt ook het verschil tussen het verzuimpercentage en het risicopercentage toe.
- 3) De verdeling van de verzuimgevallen naar duur: Bij een uitkeringsregeling, waarbij één of meer wachtdagen in rekening worden gebracht, neemt het verschil tussen het verzuimpercentage en het risicopercentage toe als het aandeel van het langdurende verzuim stijgt. Bij een uitkeringsregeling zonder wachtdagen is de verhouding tussen het verzuimpercentage en het risicopercentage bij verschillende verdelingen

Tabel 3.2 Berekeningswijze van de verzuimgrootheden

Grootheid	Formule	Instantie(s)
Meldingsfrequentie (kalenderdagen)	$MF_k = \frac{Z}{P}$	CCOZ, NIPG, ZRS
Meldingsfrequentie (werkdagen)	$MF_w = \frac{Z}{P}$	-
Gemiddelde duur (kalenderdagen)	$GD_k = \frac{Dz_k}{Z}$	CCOZ, NIPG
Gemiddelde duur (werkdagen)	$GD_w = \frac{Dz_w}{Z}$	-
Verzuimpercentage (kalenderdagen)	$V\%_k = \frac{Dz_k \times 100}{P \times 365}$	CCOZ, NIPG, ZRS
Verzuimpercentage (werkdagen)	$V\%_w = \frac{Dz_w \times 100}{P \times 261}$	-
Meldingsfrequentie	$mf = \frac{z \times 100}{W}$	BV'en, SVr
Toekenningsfrequentie	$tf = \frac{t \times 100}{W}$	BV'en, SVr
Gemiddelde duur	$gd = \frac{Dt_k}{t}$	SVr
Gemiddelde uitkerings- duur	$gud = \frac{Dt_u}{t}$	BV'en
Risicopercentage	$R\% = \frac{Dt_u \times 100}{W \times 261}$	BV'en, SVr

naar duur echter hetzelfde.

Vergeleken met de twee eerstgenoemde factoren is de derde factor van weinig betekenis. Voorzover de derde factor een bijdrage levert aan het verschil tussen het verzuimpercentage en het risicopercentage, is deze ten opzichte van het effect van de overige factoren verwaarloosbaar. Bij de vergelijking van het verzuim van groepen werknemers, dat respectievelijk is uitgedrukt in het verzuimpercentage en het risico-

percentage zal dus vooral met de uitkeringsregeling die van toepassing is en met de omvang van het verzuim rekening moeten worden gehouden. Figuur 3.1 laat zien dat de verschillen tussen het verzuimpercentage en het risicopercentage bij vrijwel elke verzuimomvang substantieel zullen zijn.

Incidentiematen:

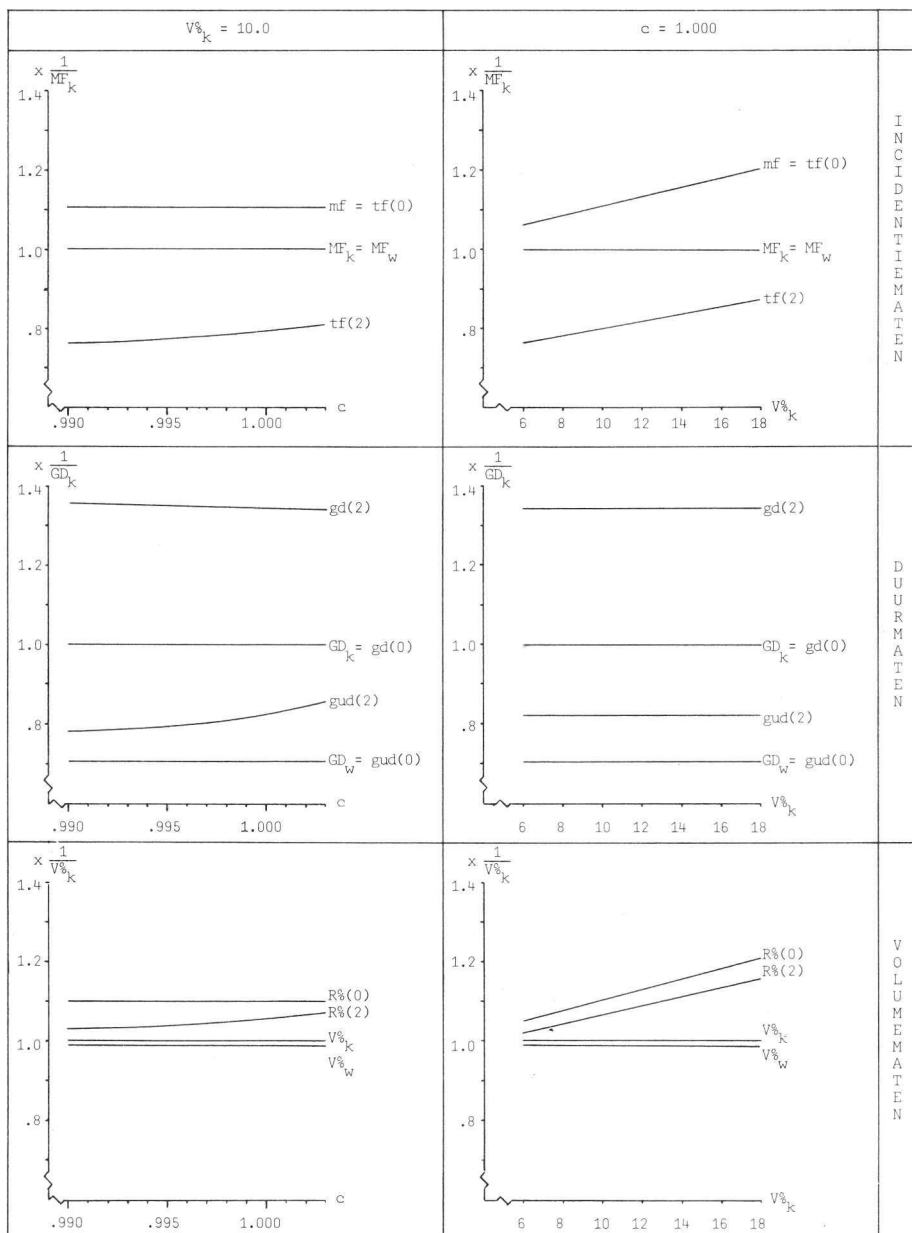
Ongeacht de omvang en de duur van het verzuim (en afgezien van de factor 100 die al dan niet in de definitie is opgenomen) zal de "exacte" meldingsfrequentie MF (CCOZ, NIPG, ZRS) een lagere waarde opleveren dan de meldingsfrequentie mf (BV'en, SVr). De toekenningsfrequentie tf zal kleiner of gelijk aan deze laatstgenoemde meldingsfrequentie zijn. Ten opzichte van de meldingsfrequentie MF kan de toekenningsfrequentie zowel hoger als lager uitvallen. Hoe de genoemde frequentiematen zich in concrete gevallen zullen verhouden is afhankelijk van een drietal factoren:

1) De uitkeringsregeling: Naarmate meer wachtdagen van toepassing zijn, zal het verschil tussen de meldingsfrequentie mf en de toekenningsfrequentie tf toenemen. Figuur 3.1 laat zien dat de toekenningsfrequentie hierdoor bij sommige uitkeringsregelingen groter en bij andere kleiner dan de meldingsfrequentie MF zal zijn.

2) De verzuimomvang: Naarmate het verzuimpercentage toeneemt, neemt het verschil tussen de meldingsfrequenties mf en MF toe. Ook bij de toekenningsfrequentie wordt het verschil met andere frequentiematen mede bepaald door het verzuimpercentage. Afhankelijk van de wachtdagenregeling zal bijvoorbeeld het verschil tussen de toekenningsfrequentie en de meldingsfrequentie MF, met het toenemen van het verzuimpercentage, groter dan wel kleiner worden (figuur 3.1).

3) De verdeling van de verzuimgevallen naar duur: Beide meldingsfrequenties (MF en mf) staan in principe los van de wachtdagenregeling en zijn daardoor ook onafhankelijk van de verdeling van de verzuimgevallen naar duur. Zodra echter een of meerdere wachtdagen in rekening worden gebracht, wordt de toekenningsfrequentie mede afhankelijk van de verdeling van de verzuimgevallen naar duur. Gegeven een wachtdagen-termijn van twee dagen, zullen de verschillen tussen de toekenningsfrequentie en de overige frequentiematen afnemen naarmate het aandeel van langdurende verzuimgevallen toeneemt (figuur 3.1).

Figuur 3.1 De verhouding tussen de uitkomsten van verschillende verzuimgrootheden (zie tabel 3.2) in relatie tot de duur der verzuimgevallen (c) en de omvang van het verzuim ($V\%$)

Resumerend kan gezegd worden dat de beide meldingsfrequenties (MF en mf) elkaar niet al te veel zullen ontlopen. Alleen bij een relatief hoog verzuimverpercentage kunnen substantiële verschillen tussen beide maten worden verwacht. De toekenningsfrequentie zal daarentegen vrijwel altijd behoorlijk van één of van beide meldingsfrequentiematen afwijken. De mate en de richting van deze afwijking hangen vooral af van de uitkeringsregeling welke van toepassing is en in mindere mate van de verdeling van de verzuimgevallen naar duur. Zeker is slechts dat de toekenningsfrequentie niet groter kan zijn dan de meldingsfrequentie mf.

Duurmaten:

Ongeacht de omvang en de soort van het ziekteverzuim kan verwacht worden dat de waarde van de verschillende duurmaten in de volgorde gd (gemiddelde duur van de toekenningen in kalenderdagen), GD_k (gemiddelde duur van alle verzuimgevallen in kalenderdagen) en gud (gemiddelde duur van de toekenningen in uitkeringsdagen) af zal nemen. De mate waarin de uitkomsten van deze duurmaten verschillen is afhankelijk van een tweetal factoren:

1) De uitkeringsregeling: Naarmate meer wachtdagen van toepassing zijn, worden de duurmaten die betrekking hebben op toekenningen (gd en gud) beide groter. Figuur 3.1 laat zien dat, bij afwezigheid van wachtdagen, gd en gud respectievelijk gelijk zijn aan GD_k (de gemiddelde duur van alle verzuimgevallen in kalenderdagen) en GD_w (de gemiddelde duur van alle verzuimgevallen in werkdagen). In het geval van twee wachtdagen zijn gd en gud echter duidelijk groter dan deze maten. De gemiddelde uitkeringsduur schuift op in de richting van GD_k , terwijl de gemiddelde duur (gd) van de toekenningen de waarde van GD_k ruim overtreft.

2) De verdeling van de verzuimgevallen naar duur: Uiteraard zijn alle duurmaten afhankelijk van de verdeling van de verzuimgevallen naar duur. Bij de verschillende duurmaten is deze afhankelijkheid echter niet gelijk. Voor de duurmaten die betrekking hebben op toekenningen (gd en gud) wordt via de wachtdagentermijn een extra afhankelijkheid geïntroduceerd. Voor deze maten geldt dat het aantal gevallen, waarover het gemiddelde wordt berekend, bepaald wordt door de lengte van de wachtdagentermijn en de verdeling van de verzuimgevallen naar duur. Figuur 3.1 laat zien dat het verschil van deze maten met de gemiddelde

duur berekend over alle verzuimgevallen (GD_k) afneemt, naarmate het aandeel van langdurende verzuimgevallen in het verzuim toeneemt.

3.3.4 Overige bronnen van verschillen

Behalve de hierboven behandelde factoren kan ook de registratiemethodiek voor verschillen tussen cijfers verantwoordelijk zijn. De gevolgsde methodiek kan gevolgen hebben voor:

a) De gemeten personeelssterkte:

Bij het CCOZ wordt de personeelssterkte van dag tot dag bijgehouden. Bij het NIPG en bij het ZRS vindt een meting van de personeelssterkte op periodieke peildata plaats. Bij de BV'en en de SVr wordt de personeelssterkte afgeleid uit het aantal loondagen in een bepaalde periode. Zowel bij de CCOZ als bij de BV'en en de SVr vindt dus een exacte meting van de personeelssterkte (resp. sterkte werkend personeel) plaats, terwijl de metingen bij het NIPG en zeker bij het ZRS slechts als een benadering van deze sterkte kunnen worden beschouwd. Om deze reden zijn bij de meldingsfrequentie en het verzuimpercentage tussen de "exacte" en de overige registratiesystemen lichte verschillen te verwachten.

b) De verzameling verzuimgevallen waarover wordt gerapporteerd:

Niet uitgesloten is dat een deel van de ziektegevallen niet aan de instanties wordt gemeld. Bij de systemen van het CCOZ en het NIPG hangt dit samen met de zorgvuldigheid waarmee de administratie door de deelnemende bedrijven wordt gevoerd. Bij de bedrijfsverenigingen (BV'en, SVr) is het mogelijk dat met name kortdurende gevallen, waarvan bij het bedrijf bekend is dat geen uitkering zal worden toegekend, niet worden gemeld en daardoor niet in de registratie voorkomen. Daarnaast geldt voor de bedrijven die als eigen-risicodrager verzekerd zijn, dat vaak, in plaats van een uitkering krachtens de Ziektewet, het loon wordt doorbetaald. Bij de eigen-risicodragers zal het gerapporteerde aantal toekenningen en het aantal uitkeringsdagen daardoor aan de lage kant zijn.

c) De periode waarover wordt gerapporteerd:

Met name voor de verschillende duurmaten geldt dat zij niet alle op dezelfde periode betrekking zullen hebben. De gemiddelde duur die wordt berekend door de CCOZ heeft betrekking op de in een bepaalde periode geëindigde gevallen, de gemiddelde duur van het NIPG vormt een schatting van de in een bepaalde periode voorkomende gevallen, terwijl

de duurmatten gerapporteerd door de bedrijfsverenigingen en de SVr betrekking hebben op de in een bepaalde periode aangevallen verzuimgevallen. In het geval in de tijd van een ontwikkeling van de gemiddelde duur sprake is, zullen deze maten alleen al om deze reden verschillende waardes opleveren.

Voor elk van de bovengenoemde punten geldt, dat het effect op de verzuimcijfers relatief gering zal zijn. Bovendien valt over de richting van het gezamenlijke effect vooraf weinig te zeggen. De ene keer zal het effect positief, een andere keer negatief zijn. Om beide redenen besteden we hier geen verdere aandacht aan de consequenties van de registratiemethodiek. Een uitzondering maken we voor de verschillende duurmatten, waarbij in bijlage 5, gegeven de trendmatige ontwikkeling van het verzuim, enige kanttekeningen geplaatst worden.

3.4 De cijfers van het ZIRIS versus de cijfers van de overige instanties

Over de vergelijkbaarheid van de cijfers van het ZIRIS met die afkomstig van andere instanties of systemen kunnen we kort zijn. In paragraaf 2.3 werd al de verwachting uitgesproken dat deze cijfers meer met de cijfers van de BV'en en de SVr zullen corresponderen dan met de cijfers van de CCOZ, het NIPG en het ZRS. Het ZIRIS heeft met de BV'en en de SVr gemeen dat gerapporteerd wordt over ziektegevallen waaraan een uitkering werd verleend, terwijl de cijfers van de CCOZ, het NIPG en het ZRS betrekking hebben op alle verzuimgevallen. Dit neemt echter niet weg dat tussen de cijfers van het ZIRIS en van de BV'en en de SVr aanzienlijke verschillen mogelijk zijn. Deze verschillen komen voort uit de termen waarin over het ziekteverzuim wordt gerapporteerd. Het ZIRIS spreekt in termen van de financiële consequenties die het ziekteverzuim heeft gehad (uitgekeerd ziektegeld per #100 omslagloon), terwijl de BV'en en de SVr rapporteren over het aantal uitkeringsdagen dat met het ziekteverzuim gepaard is gegaan (aantal uitkeringsdagen per 100 werkdagen). Tussen de termen die worden gehanteerd kan, maar hoeft zeker niet, een parallel te bestaan. Dit valt eenvoudig in te zien als we bedenken dat niet met elke uitkeringsdag een zelfde bedrag aan ziekengeld gemoeid is. De hoogte van de uitkering is gekoppeld aan het loon van de uitkeringgerechtigde. Lagerbetaalden ontvangen bij-

voorbeeld bij eenzelfde ziekteverzuim minder ziekengeld dan hogerbetaalden. De vergelijking van de cijfers van het ZIRIS onderling zal hierdoor lastig zijn. Vergelijking van de ZIRIS-cijfers met cijfers uit andere bron zal, bij het ontbreken van relevante loongegevens, meestal onjuist en daarom meestal niet te verdedigen zijn.

3.5 Omrekentabellen

In deze slotparagraaf geven we een samenvattend overzicht van de resultaten aan de hand van tabel 3.3.

In tabel 3.3a worden de resultaten van verschillende frequentiematen met elkaar vergeleken. Uit deze vergelijking blijkt dat de meldingsfrequentie $MF_k^{3)}$, zoals berekend door de CCOZ, het NIPG en het ZRS altijd een lagere waarde op zal leveren dan de meldingsfrequentie mf , zoals berekend door de bedrijfsverenigingen⁴⁾. Naarmate het verzuim hoger is, zal het verschil tussen beide frequentiematen groter zijn (bijlage 4). De verhouding tussen de toekenningsfrequentie tf en beide voornoemde meldingsfrequenties wordt vooral bepaald door de uitkeringsregeling die van toepassing is. In het geval geen wachtdagen van toepassing zijn is de toekenningsfrequentie gelijk aan de meldingsfrequentie mf ; bij 1 of meer wachtdagen zal de toekenningsfrequentie uiteraard lager zijn. Gecombineerd met de relatie die tussen mf en MF_k aanwezig is, betekent dit dat de toekenningfrequentie bij het ontbreken van wachtdagen altijd hoger, en bij één of meer wachtdagen meestal kleiner dan de meldingsfrequentie MF_k zal zijn.

Tabel 3.3b bevat een vergelijking tussen de uitkomsten van de verschillende duurmateren die voorhanden zijn. In zijn algemeenheid kan slechts opgemerkt worden dat de waarde van de verschillende duurmateren in de volgorde gd (SVr), GD_k (CCOZ, NIPG) en gud (bedrijfsverenigingen) af zal nemen. De omvang van deze verschillen wordt echter sterk bepaald door de uitkeringsregeling en/of de verdeling van de verzuimgevallen naar duur.

Tabel 3.3c tenslotte, geeft een vergelijking tussen de maten met betrekking tot de verzuimomvang die in omloop zijn. In vergelijking met de voorgaande maten zijn de verschillen tussen de uitkomsten van deze grootheden klein te noemen. Bij de gebruikelijke verzuimniveaus geldt dat het risicopercentage (BV'en en SVr) ongeveer gelijk aan het verzuimpercentage (CCOZ, NIPG, ZRS) zal zijn. Op de precieze omvang van

Tabel 3.3 De onderlinge verhouding tussen verzuimcijfers berekend door verschillende instanties (rijgrootheid : kolomgrootheid)

a) Frequentiematen						
MAAT	MF _k		mf = tf(0)		tf(2)	
	min.	max.	min.	max.	min.	max.
MF _k		-	.82	.94	1.12	1.37
mf = tf(0)	1.06	1.22		-	1.39	1.46
tf(2)	.73	.89	.69	-.72		-

b) Duurmaten								
MAAT	GD _k = gd(0)		gd(2)		gud(0)		gud(2)	
	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.
GD _k = gd(0)		-	.73	.75	1.41		1.17	1.29
gd(2)	1.33	1.36		-	1.88	1.95	1.56	1.76
gud(0)		.71	.51	.53		-	.83	.90
gud(2)	.78	.85	.57	.64	1.11	1.21		-

c) Volumematen								
MAAT	V% _k		R%(0)		R%(2)		ZG/OL	
	min.	max.	min.	max.	min.	max.	min.	max.
V% _k		-	.83	.95	.85	1.02		?
R%(0)	1.05	1.21		-	1.03	1.07		?
R%(2)	.98	1.17	.94	.97		-		?
ZG/OL		?		?		?		-

MF_k = meldingsfrequentie (CCOZ, NIPG, ZRS)
 mf = meldingsfrequentie (bedrijfsverenigingen, SVr)
 tf() = toekenningsfrequentie bij resp. (0) en (2) wachtdagen (bedrijfsverenigingen, SVr)
 GD_k = gemiddelde duur van de verzuimgevallen (CCOZ, NIPG)
 gd() = gemiddelde duur van de verzuimgevallen met uitkering bij resp. (0) en (2) wachtdagen (SVr)
 gud() = gemiddelde uitkeringsduur bij resp. (0) en (2) wachtdagen (bedrijfsverenigingen)
 V%_k = verzuimpercentage (CCOZ, NIPG, ZRS)
 R%() = risicopercentage bij resp. (0) en (2) wachtdagen (bedrijfsverenigingen, SVr)
 ZG/OL = uitgekeerd ziekgeld per fl 100,- omslagloon (ZIRIS of kleinsysteem)

het verschil tussen beide maten is naast de uitkeringregeling vooral de verzuimhoogte van invloed. Met name bij een hoog verzuim kunnen de verschillen tussen beide percentages behoorlijk zijn. Over de relatie tussen deze maten en het ziekingeld per #100 omslagloon kunnen we, tenslotte, kort zijn. Daar deze maat, in tegenstelling tot de overige maten, behalve van het verzuim ook afhankelijk is van het salarisniveau van de uitkeringsgerechtigden kan geen algemeen geldende relatie met de overige maten worden vastgesteld. Om deze reden lijkt het verstandig, vergelijking van deze grootheid met andere maten achterwege te laten.

Resumerend kan dus worden opgemerkt dat een directe vergelijking van cijfers afkomstig van de CCOZ, het NIPG en het ZRS met de cijfers verstrekt door de bedrijfsverenigingen en de SVr meestal niet te verdedigen valt. Normaliter kan verwacht worden dat de instantiespecifieke berekeningswijze van de cijfers tot verschillende uitkomsten aanleiding zal geven. Strikt genomen, zijn de cijfers van beide groepen systemen (instanties) daarom niet in combinatie bruikbaar. Wordt desondanks voor een gecombineerd gebruik gekozen, dan zal op z'n minst rekening moeten worden gehouden met de verschillen in uitkomsten die op grond van de berekeningswijze te verwachten zijn. Er zal, achteraf, een standaardisatie van de verschillend berekende cijfers moeten plaatsvinden. Een dergelijke standaardisatie kan met behulp van de resultaten van dit hoofdstuk relatief eenvoudig worden uitgevoerd. In bijlage 4 zijn, gegeven een bepaald verzuim en een tweetal uitkeringsregelingen, de uitkomsten voor de verschillende verzuimgrootheden opgenomen. Met behulp van deze bijlage zijn de verschillende verzuimgrootheden dus eenvoudig in elkaar om te rekenen. Kortom, bijlage 4 is te gebruiken als een omrekentabel, waarmee langs indirecte weg combinatie van de cijfers van verschillende instanties mogelijk is.

4 De ontwikkeling van het ziekteverzuim

4.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 werden verschillende instanties genoemd, waarvan de gegevens van betekenis zijn met betrekking tot het landelijke ziekteverzuim. Met name geldt dit voor de gegevens van de bedrijfsverenigingen (i.c. het GAK), de SVr, het NIPG en de CCOZ, welke in dit verband in de landelijke pers worden geciteerd. Bij vergelijking van de cijfers van deze laatstgenoemde instanties valt op dat zij zelden gelijk zijn. Hetzelfde kan gezegd worden over de trendmatige ontwikkeling van het ziekteverzuim. Het NIPG laat over de afgelopen jaren een scherpe daling zien van het verzuimpercentage, bij het GAK en de SVr is sprake van een meer geleidelijke daling, terwijl bij de CCOZ geen consistente verandering zichtbaar is. In dit licht is het op z'n minst onduidelijk of en zo ja aan welke van deze trends een landelijke betekenis kan worden gehecht.

In dit hoofdstuk worden een tweetal statistische redenen besproken die voor deze onduidelijkheid verantwoordelijk kunnen zijn. De eerste reden is een technische. In de voorgaande hoofdstukken lieten we zien dat de cijfers van de genoemde instanties alleen al door de verschillen in definitie en berekeningswijze van verzuimgrootheden uiteen zullen lopen. Nagegaan zal worden in hoeverre deze methodische kwestie de verschillen tussen de gerapporteerde cijfers kan verklaren. De tweede reden heeft te maken met de groep werknemers/bedrijven waarvan het verzuim wordt berekend. Tussen (groepen van) werknemers bestaan verschillen in verzuim. Verschillen in cijfers tussen instanties kunnen daardoor ook verband houden met de samenstelling van de groep werknemers waarover het verzuim wordt berekend. Nagegaan zal worden in hoeverre op dit punt verschillen tussen de instanties aanwezig zijn. Tenslotte zal in dit kader de "landelijke" betekenis van de cijfers van deze instanties van enige kanttekeningen worden voorzien.

4.2 De cijfers vanaf 1977 t/m 1983

In bijlage 6 zijn de beschikbare cijfers van de vier instanties over de periode 1977 t/m 1983 verzameld¹⁾.

In de tabellen 4.1 t/m 4.3 zijn deze cijfers onder één noemer gebracht: Via bijlage 4 zijn de cijfers van de verschillende instanties omgerekend in termen van de CCOZ-verzuimgrootheden. Inspectie van deze tabellen maakt duidelijk dat de factor "methodiek" bij lange na niet alle verschillen tussen de cijfers van de onderscheiden instanties verklaart. Ondanks de uitgevoerde correctie zijn de cijfers van de vier instanties bepaald niet gelijk. Tabel 4.1 maakt bijvoorbeeld duidelijk dat het NIPG de hoogste meldingsfrequentie rapporteert en dat deze frequentie bij de overige instanties in de volgorde CCOZ, GAK en SVr(-omslagleden) afneemt. In tabel 4.2 onderscheidt het NIPG zich door de laagste gemiddelde duur, terwijl de gemiddelde duren van CCOZ, GAK en SVr elkaar waarschijnlijk niet veel ontlopen. De verzuimpercentages, tenslotte, nemen blijkens tabel 4.3 af in de volgorde CCOZ, NIPG, GAK en SVr. Kortom, ook nadat de cijfers van de instanties onder één noemer zijn gebracht, blijven belangrijke verschillen tussen de instanties aanwijsbaar. Geconcludeerd moet worden dat tussen de groepen werknemers beschreven door elk der instanties werkelijke verschillen in verzuim aanwezig zijn: elke instantie beschrijft een ander stukje Nederland.

Niet alleen over de omvang van het verzuim, maar ook over de ontwikkeling van het verzuim lopen de meningen uiteen. Op basis van de gecorrigeerde cijfers uit de tabellen 4.1 t/m 4.3 zijn de trends die door de onderscheiden instanties worden gerapporteerd geschetst in figuur 4.1.

In figuur 4.1a zien we dat de meldingsfrequenties van het GAK, het NIPG en van de SVr-omslagleden eenzelfde, dalende tendens vertonen. Enigszins afwijkend zijn de trends bij eigen-risicodragers en afdelingskassen. Bij de CCOZ lijkt daarentegen nauwelijks van een daling van de meldingsfrequentie sprake te zijn.

Ten aanzien van de ontwikkeling van de gemiddelde duur blijkt, gezien figuur 4.1b, evenmin overeenstemming te bestaan. Noch bij het GAK, noch bij de SVr-omslagleden is van een duidelijke ontwikkeling van de duur sprake. Bij de CCOZ lijkt zich daarentegen een lichte daling voor te doen, terwijl bij het NIPG de gemiddelde duur sinds 1977 drastisch en continue is afgenomen.

Bij het verzuimpercentage, waarvan de trends zijn weergegeven in figuur 4.1c, vinden we de trends van de meldingsfrequentie en de ge-

Tabel 4.1 De (geschatte) meldingsfrequenties

	CCOZ	NIPG	GAK	SVr	
				omslagl.	totaal
1977	1.72	2.05	1.60	1.52	1.59
1978	1.89	2.20	1.74	1.60	1.69
1979	1.84	2.11	1.65	1.50	1.59
1980	1.84	2.06	1.65	1.53	1.60
1981	1.86	1.98	1.57	1.45	1.55
1982	1.88	1.95	1.53	1.52	1.57
1983	1.73	1.82	1.45	1.46	1.52

Tabel 4.2 De (geschatte) gemiddelde duren

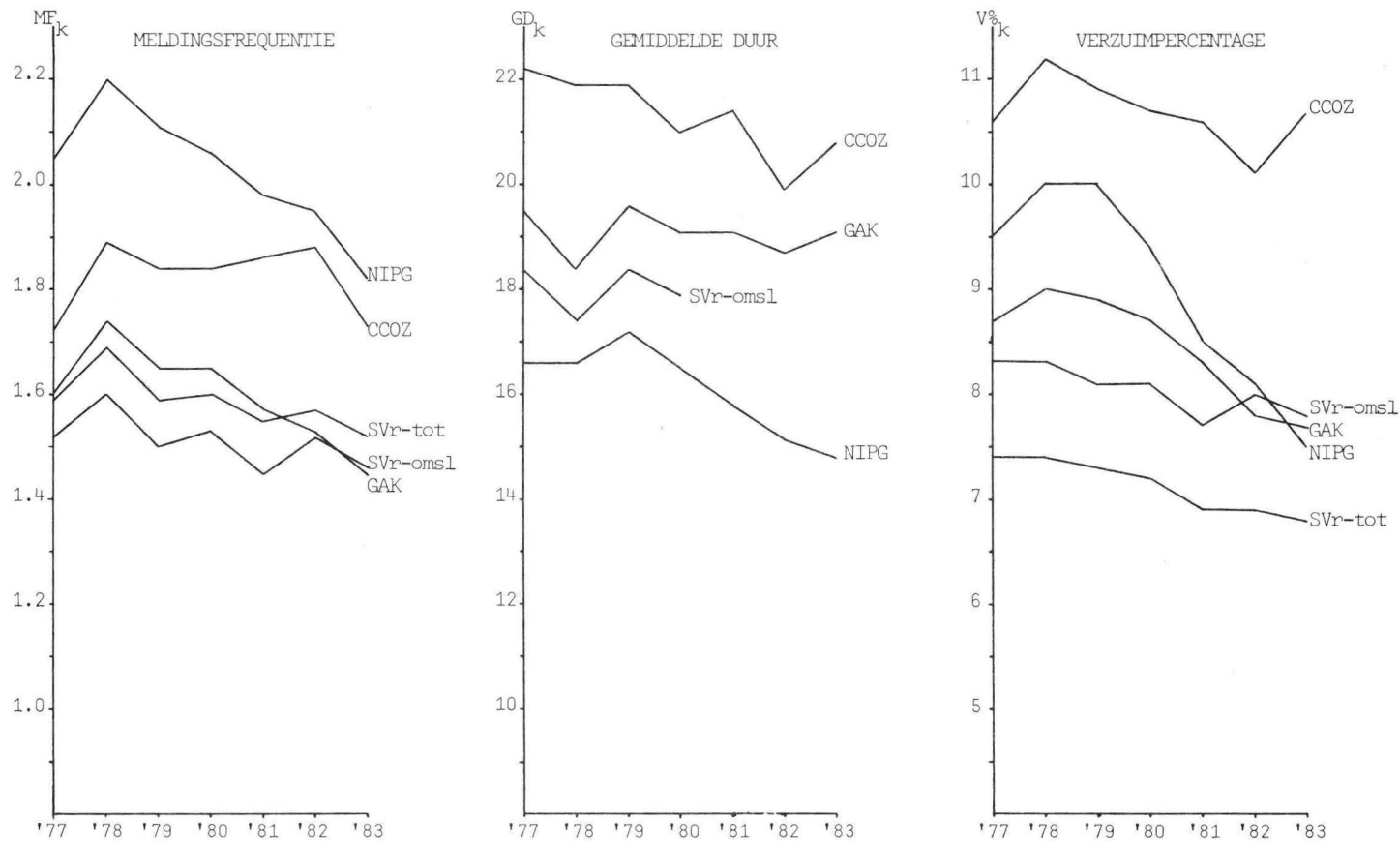
	CCOZ	NIPG	GAK		SVr (omslag)		SVr (totaal)	
			2 wd	0 wd	2 wd	0 wd	2 wd	0 wd
1977	22.2	16.6	19.5	23.3	18.4	24.5	-	-
1978	21.9	16.6	18.4	22.0	17.4	23.3	-	-
1979	21.9	17.2	19.6	23.4	18.4	24.6	-	-
1980	21.0	16.5	19.1	22.7	17.9	23.9	-	-
1981	21.4	15.8	19.1	22.7	-	-	-	-
1982	19.9	15.1	18.7	22.3	-	-	-	-
1983	20.8	14.8	19.1	22.7	-	-	-	-

Tabel 4.3 De (geschatte) verzuimpercentages

	CCOZ	NIPG	GAK		SVr (omslag)		SVr (totaal)	
			2 wd	0 wd	2 wd	0 wd	2 wd	0 wd
1977	10.6	9.5	8.7	8.4	8.3	8.1	7.4	7.2
1978	11.2	10.0	9.0	8.6	8.3	8.1	7.4	7.3
1979	10.9	10.0	8.9	8.6	8.1	7.9	7.3	7.1
1980	10.7	9.4	8.7	8.4	8.1	7.9	7.2	7.1
1981	10.6	8.5	8.3	8.1	7.7	7.5	6.9	6.7
1982	10.1	8.1	7.8	7.6	8.0	7.8	6.9	6.8
1983	10.7	7.5	7.7	7.5	7.8	7.6	6.8	6.7

middelste duur vermenigvuldigd terug. De daling van de meldingsfrequentie en de redelijk constante gemiddelde duur bij het GAK en de SVr-omslagleden resulteren in een lichte daling van het verzuimpercentage bij beide instanties. Een vergelijkbare daling van het verzuimpercentage zien we bij de CCOZ, maar deze vloeit vooral voort uit de daling van de gemiddelde duur. Het NIPG laat tenslotte de sterkste afname van het verzuimpercentage zien, waaraan zowel de daling van de meldingsfrequentie als, en met name, de sterke daling van de gemiddelde duur debet zijn.

Figuur 4.1 De (gecorrigeerde) verzuimcijfers van de vergeleken instanties van 1977 t/m 1983

De bovenbeschreven stand van zaken kan op z'n minst verwarrend worden genoemd. Niet alleen berekent elke instantie de verzuimcijfers op eigen wijze, maar zelfs als we hiervoor corrigeren, blijkt er weinig eenstemmigheid over de hoogte en de ontwikkeling van het verzuim te ontstaan. De "landelijke" verzuimcijfers zijn, met andere woorden, slechts betrekkelijk.

4.3 Waarover rapporteert welke instantie?

4.3.1 Inleiding

In de vorige paragraaf werd geconcludeerd dat tussen de verschillende instanties weinig overeenstemming bestaat over de omvang en de ontwikkeling van het ziekteverzuim in Nederland. Het lijkt erop alsof de instanties elk rapporteren over een ander Nederland.

Iets anders geformuleerd, geeft deze gedachte de feitelijke stand van zaken aardig weer: Elke instantie rapporteert over (deels) andere werknemers/bedrijven. De GAK-cijfers hebben betrekking op een deelverzameling van de bedrijven vertegenwoordigd in de SVr-cijfers. De CCOZ- en de NIPG-cijfers hebben betrekking op een steekproef van de SVr-bedrijven²⁾. Gaande van SVr, via GAK en NIPG, naar CCOZ hebben de ziekteverzuimcijfers dus betrekking op een steeds kleinere groep werknemers (bedrijven).

Belangrijker dan het aantal zijn echter de kenmerken van de bedrijven die van de registratiesystemen van de verschillende instanties deel uitmaken. In theorie kan bij een deelpopulatie hetzelfde gemeten worden als bij de volledige populatie bedrijven. Voorwaarde is hierbij echter wel dat de deelpopulatie representatief is met betrekking tot alle kenmerken die voor het ziekteverzuim relevant zijn. Gezien de verschillen in de verzuimcijfers tussen de instanties lijkt aan deze voorwaarde niet te worden voldaan. Het lijkt erop dat de deelpopulaties (steekproeven), waarover de instanties rapporteren, op deze kenmerken, al dan niet systematisch, verschillen.

In het verlengde hiervan ligt een tweede omstandigheid, die met name voor de verschillen tussen de gerapporteerde ontwikkeling van het verzuim van belang kan zijn. Eén instantie rapporteert over een constante groep van dezelfde bedrijven (de CCOZ), terwijl de andere instanties rapporteren over het verzuim van alle bedrijven die in het registra-

tiesysteem voorradig zijn (NIPG, GAK en SVr). Bij deze laatste drie instanties wordt de beschreven ontwikkeling van het verzuim dus mede beïnvloed door de verschuivingen die zich in de loop der jaren in de deelpopulatie, c.q. steekproef hebben voorgedaan.

4.3.2 Populatieverschillen tussen instanties

Het verzuimcijfer zal afhankelijk zijn van de groep personen of arbeidsorganisaties waarover het wordt berekend. Tussen instanties kunnen daarom verschillen in de verzuimcijfers verwacht worden als de populaties (steekproeven) zich onderscheiden op variabelen die voor het verzuim relevant zijn.

De afwezigheid en/of verschillende definities van deze variabelen bij de hier besproken instanties maakt een vergelijking naar dit aspect niet eenvoudig. We beperken ons hier daarom tot een vergelijking met betrekking tot de variabelen bedrijfsvereniging en bedrijfsgrootte, waarnaar een (ruwe) indeling van de populaties (steekproeven) van alle betrokken instanties kan worden gemaakt. Details over de wijze van indeling zijn te vinden in bijlage 7.

Tabel 4.4 bevat een vergelijking van de vier instanties naar de verdeling van de geregistreerde werknemers over bedrijfsverenigingen. Per kolom (=instantie) is aangegeven welk percentage van de populatie van werknemers in de betreffende bedrijfsvereniging in het verzuimcijfer betrokken wordt. De personeelssterkte in de populatie is daarbij gelijk gesteld aan het aantal werknemers bij omslagleden, afdelingskassen en eigen-risicodragers gezamenlijk. Gecombineerd met zo'n 400.000 ambtenaren, die niet bij een bedrijfsvereniging zijn aangesloten, bedraagt de totale personeelssterkte in de populatie zo'n 4 miljoen.

Uit tabel 4.4 valt het volgende af te lezen:

- a) De SVr-cijfers over omslagleden & Akers hebben betrekking op vrijwel de volledige populatie van Nederlandse werknemers (90%). Met uitzondering van de ambtenaren zijn alle Nederlandse werknemers vertegenwoordigd.
- b) De SVr-cijfers over omslagleden hebben betrekking op ruim 70% van de Nederlandse werknemers. Werknemers die ontbreken zijn ambtenaren, en werknemers bij bedrijven die als Aker verzekerd zijn. Met name deze laatste omissie leidt tot een niet-evenredige afspiegeling van de Nederlandse werknemers. Werknemers uit bedrijfsverenigingen waarbij

Tabel 4.4 De samenstelling van de onderscheiden registratiesystemen in relatie tot de populatie van Nederlandse werknemers in 1981

	personeels- sterkte in populatie ¹⁾	personeelssterkte in % van de populatie			
		SVr (omslagleden) ¹⁾	GAK ¹⁾	NIPG ²⁾	CCOZ ³⁾
01 Agrar. bedrijf	78704	97	-	-	
02 Zuivel	24075	98	98	-	5.4
03 Bouw	258886	100	-	-	-
04 Hout	48501	92	92	1.0	0.5
05 Textiel	25945	57	57	35.9	-
06 Kleding	19000	97	-	-	-
07 Leder	8631	95	-	-	-
08 Graf. bedrijf	57099	94	-	2.5	-
09 Steen	31489	75	75	4.0	-
10 Metaalind.	295775	42	42	54.4	0.3
11 Metaalnijv.	241433	100	100	-	-
12 Mijnen	12362	0	0	-	-
13 Chemie	69469	56	56	51.0	0.2
14 Tabak	12769	63	-	-	-
15 Bakkers	49557	94	-	-	-
16 Slagers	39265	99	-	-	-
17 Voeding	67243	49	49	43.3	0.3
18 Detam	383610	82	-	1.0	-
19 Habivi	50015	78	78	-	-
20 Koopvaardij	13859	53	53	-	-
21 Vervoer	105351	78	78	19.1	-
22 Horeca	64112	99	99	-	-
23 Gezondheid	669000	98	-	-	-
24 Overheid	122899	85	85	-	0.0
25 Banken	640668	71	71	2.3	-
26 N.A.B.	158112	62	62	1.8	0.8
Totaal	3547829	81	39	7.9	0.1
Overheid	404000	-	-	2.0	0.2
Totaal	3951829	73	35	7.3	0.1

- 1) De cijfers per bedrijfsvereniging zijn ontleend aan SVr (1983); de personeelssterkte van de ambtenaren (overheid) aan CBS (1982).
- 2) De indeling van de NIPG-bedrijven correspondeert in grote lijnen met de NIPG-indeling naar bedrijfsgroepen. Zij vormt daarom slechts een benadering van het feitelijke BV-lidmaatschap der NIPG-bedrijven.
- 3) De percentages hebben betrekking op die bedrijven die gedurende de gehele periode 1977-1983 van het systeem deel uit maakten. De percentages van het gehele registratiebestand liggen uiteraard hoger.

veel Akers voorkomen, zijn ondervertegenwoordigd (bijv. BV05, BV10, BV13, etc.), terwijl werknemers uit bedrijfsverenigingen met weinig

Akers oververtegenwoordigd zijn (bijv. BV01 t/m BV04). Kortom, de cijfers van de SVr met betrekking tot omslagleden geven een beeld van een deelverzameling die qua bedrijfsactiviteit niet spoort met de Nederlandse werknemerspopulatie.

c) De verzuimcijfers van het GAK worden berekend over de omslagleden van uitsluitend die bedrijfsverenigingen waarvan de administratie door het GAK wordt verricht. Daar lang niet alle bedrijfsverenigingen met het GAK verbonden zijn, zijn de cijfers van het GAK op minder werknemers gebaseerd dan de cijfers over de SVr-omslagleden. De tabel laat zien dat slechts 35% van de Nederlandse werknemers in de GAK-cijfers vertegenwoordigd zijn. Deze halvering ten opzichte van de SVr is het gevolg van het ontbreken van werknemers uit enkele zeer grote bedrijfsverenigingen (de Bouw, de Detam en de BV Gezondheid). Mede gezien het ontbreken van werknemers van Akers en de ambtenaren, kan de deelpopulatie beschreven door het GAK daarom nauwelijks als representatief voor de populatie van Nederlandse werknemers worden beschouwd.

d) De verzuimcijfers van het NIPG hebben betrekking op een steekproef van bedrijven. Blijkens de tabel kan deze steekproef niet als representatief voor alle Nederlandse arbeidsorganisaties worden beschouwd. Met name zien we een zeer sterke oververtegenwoordiging van werknemers uit de BV Textiel, de BV Metaalindustrie, de BV Chemie en de BV Voeding. Andere bedrijfsverenigingen, waarvan grote als de BV Bouw, de BV Metaalnijverheid, de Detam, de BV Gezondheid en de BV Banken, zijn daarentegen niet of nauwelijks in de steekproef te vinden. Het behoeft weinig betoog dat door deze onevenwichtige steekproefopbouw belangrijke afwijkingen tussen de verzuimcijfers van het NIPG en het verzuim van de populatie van Nederlandse werknemers mogelijk zijn.

e) De CCOZ rapporteert slechts over een selectie van de bedrijven die in haar registratiesysteem vertegenwoordigd zijn. Zoals ook nadrukkelijk in de publikaties staat vermeld (bijv. Vrijhof, 1985b), correspondeert deze selectie groep bedrijven niet met de verdeling van de populatie van Nederlandse werknemers naar bedrijfsactiviteit. De tabel laat zien dat de meeste bedrijfsverenigingen in de onderhavige selectie niet, en de overige over het algemeen mager vertegenwoordigd zijn. Kortom, deze CCOZ-cijfers verdienen het predicaat "landelijke" cijfers niet.

Tabel 4.5 bevat een vergelijking van de vier instanties naar bedrijfs-

grootte. In de kolom "totaal" zijn de gemiddelde personeelssterktes van de bedrijven per bedrijfsvereniging gegeven. Deze gemiddelden zijn berekend over alle bedrijven in een bedrijfsvereniging, dus over omslagleden & Akers. De kolom "omslagleden" bevat de gemiddelde personeelssterktes van de omslagleden per bedrijfsvereniging, berekend over alle bedrijven exclusief de Akers. Evenzo zijn in de kolommen ter rechterzijde de gemiddelde personeelssterktes van de door respectievelijk het GAK, het NIPG en de CCOZ geregistreeerde bedrijven gegeven. Om praktische redenen zijn de ambtenaren, die door beide laatstgenoemde instanties worden geregistreerd, buiten beschouwing gelaten.

Tabel 4.5 De gemiddelde bedrijfsgrootte bij de onderscheiden registratiesystemen per bedrijfsvereniging in 1981

	1) SVr		GAK ¹⁾	NIPG ²⁾	CCOZ ³⁾
	totaal	omslagleden			
01 Agrar. bedrijf	3	3	-	-	-
02 Zuivel	199	204	204	-	218
03 Bouw	12	12	-	-	-
04 Hout	14	12	12	233	225
05 Textiel	53	32	32	4654	-
06 Kleding	16	16	-	-	-
07 Leder	18	17	-	-	-
08 Graf. bedrijf	15	14	-	353	-
09 Steen	34	26	26	313	-
10 Metaalind.	199	91	91	2119	375
11 Metaalnijv.	9	9	9	-	-
12 Mijnen	2472	-	-	-	-
13 Chemie	51	30	30	1012	117
14 Tabak	255	172	-	-	-
15 Bakkers	10	10	-	-	-
16 Slagers	7	7	-	-	-
17 Voeding	47	24	24	766	196
18 Detam	7	5	-	1875	-
19 Habivi	16	13	13	-	-
20 Koopvaardij	50	28	28	-	-
21 Vervoer	15	12	12	3361	-
22 Horeca	4	4	4	-	-
23 Gezondheid	20	19	-	-	-
24 Overheid	62	55	55	-	92
25 Banken	13	9	9	2075	-
26 N.A.B.	38	24	24	924	264
Totaal	13	10	12	1560	236

1) Bron: SVr (1983)

2) Berekend op basis van NIPG (1982)

3) zie tabel 4.4

Tussen de instanties zijn grote verschillen in de gemiddelde personeelssterkte zichtbaar. In vergelijking met de totale bedrijfsvereniging (Akers + omslagleden) hebben de cijfers berekend over uitsluitend omslagleden betrekking op gemiddeld kleinere bedrijven. Bij een groot aantal bedrijfsverenigingen wordt, via de selectie van uitsluitend omslagleden, het verzuim van werknemers van grote bedrijven buiten beschouwing gelaten. De SVr-verzuimcijfers berekend over omslagleden hebben dus vooral betrekking op de kleinere bedrijven in Nederland. Ook het GAK rapporteert uitsluitend over omslagleden van bedrijfsverenigingen. Binnen de deelpopulatie die door het GAK wordt beschreven, hebben de verzuimcijfers dus eveneens betrekking op de kleinere bedrijven.

De gemiddelde personeelssterktes van de bedrijven die door het NIPG worden geregistreerd zijn, blijkens tabel 4.5, beduidend groter dan bij de SVr en het GAK. Door het NIPG wordt vrijwel uitsluitend over het verzuim bij grote tot zeer grote bedrijven gerapporteerd. Ook de bedrijven waarover door de CCOZ wordt gerapporteerd zijn gemiddeld groter dan bij de SVr en het GAK. Zij behoren vrijwel uitsluitend tot de middelgrote categorie.

Kortom, met uitzondering van de cijfers berekend door de SVr over omslagleden en Akers, is bij geen der andere instanties sprake van een evenredige vertegenwoordiging van bedrijven naar omvang. Evenals de onevenwichtigheid van de beschreven deelpopulaties naar bedrijfsactiviteit kan deze omstandigheid verantwoordelijk zijn voor de verschillen die tussen de gerapporteerde verzuimcijfers bestaan.

In theorie zou een en ander langs statistische weg te verhelpen zijn (bijvoorbeeld via een gewogen combinatie van gegevens uit verschillende bronnen). Voorwaarde voor een dergelijke oplossing is echter wel dat met de variabelen "bedrijfsvereniging" en "bedrijfsgrootte" alle belangrijke verzuimrelevante variabelen gegeven zijn. De volgende illustratie laat zien dat aan deze voorwaarde waarschijnlijk niet kan worden voldaan.

In tabel 4.6 zijn de verzuimpercentages van de verschillende instanties per bedrijfsvereniging gerangschikt. De vraag is of de verschillen die tussen de instanties per bedrijfsvereniging zichtbaar zijn te verklaren zijn uit de bedrijfsgrootte van de geregistreerde bedrijven. Het schaarse onderzoek naar de relatie tussen bedrijfsgrootte en het

verzuimpercentage wijst op een U-vormig verband. Het verzuim van zowel kleine als grote bedrijven zou lager zijn dan van middelgrote bedrijven.

Met enige moeite is deze relatie ook in tabel 4.6 terug te vinden:

- De bedrijven waarop de SVr-totaal cijfers betrekking hebben zijn gemiddeld groter dan de SVr-omslagleden: de grote ondernemingen die als Aker verzekerd zijn zijn respectievelijk wel en niet vertegenwoordigd. Conform de U-vormige relatie, zijn de verzuimpercentages berekend over omslagleden dan ook hoger dan de percentages berekend over omslagleden & Akers.

- Het NIPG registreert, zoals blijkt uit tabel 4.5, vooral grote bedrijven. In analogie met het voorgaande kunnen we dus verwachten dat het verzuimpercentage van het NIPG per bedrijfsvereniging lager dan het percentage van de SVr zal zijn. Tabel 4.6 laat zien dat deze verwachting maar gedeeltelijk opgaat. In sommige bedrijfsverenigingen is het verzuimpercentage van het NIPG het hoogst, maar in andere wordt door de SVr een hoger percentage gemeten.

- De gemiddelde bedrijfsgrootte bij de CCOZ ligt tussen die van de SVr-omslagleden en het NIPG in. De CCOZ rapporteert vooral over middelgrote bedrijven. De verzuimpercentages zouden daarom zowel hoger dan de percentages berekend over de SVr-omslagleden als de percentages van het NIPG moeten zijn. Uit de tabel valt af te lezen dat aan deze verwachting slechts incidenteel wordt beantwoord. Bij veel bedrijfsverenigingen is het CCOZ-percentage lager dan het percentage van de SVr-omslagleden, of lager dan het NIPG-percentage, of lager dan beide. Deze resultaten zouden een reden kunnen zijn om de oorspronkelijke verwachting over de relatie tussen het verzuim en de bedrijfsgrootte bij te stellen. Het zal echter moeilijk, zo niet onmogelijk zijn, een andere relatie te bedenken die wel volledig strookt met de cijfers in tabel 4.6. Met andere woorden, het is onwaarschijnlijk dat de variabelen "bedrijfsvereniging" en "bedrijfsgrootte" alle verzuimrelevante verschillen tussen de populaties/steekproeven van de instanties dekken. Een reden te meer om bij de vergelijking tussen of bij de combinatie van verzuimcijfers uit verschillende bron uiterst voorzichtig zo niet terughoudend te zijn.

4.3.3 Populatieveranderingen

De populatie van Nederlandse werknemers is aan een voortdurende veran-

Tabel 4.6 De verzuimpercentages van de onderscheiden registratiesystemen per bedrijfsvereniging en van de overheid in 1981

	1) SVr		GAK ¹⁾	NIPG ²⁾	CCOZ ³⁾
	totaal	omslagleden			
01 Agrar. bedrijf	5.4	5.5	-	-	-
02 Zuivel	8.1	8.2	8.2	-	13.4
03 Bouw	11.4	11.4	-	-	-
04 Hout	9.8	10.3	10.3	11.9	10.9
05 Textiel	10.7	11.5	11.5	10.6	-
06 Kleding	10.2	10.2	-	-	-
07 Leder	10.6	10.7	-	-	-
08 Graf. bedrijf	7.7	8.1	-	6.7	-
09 Steen	10.8	11.6	11.6	11.2	-
10 Metaalind.	6.8	10.8	10.8	8.6	9.5
11 Metaalnijv.	8.7	8.7	8.7	-	-
12 Mijnen	7.4	-	-	-	-
13 Chemie	7.1	10.1	10.1	7.9	9.3
14 Tabak	7.9	8.8	-	-	-
15 Bakkers	6.9	6.8	-	-	-
16 Slagers	8.9	9.0	-	-	-
17 Voeding	5.1	8.8	8.8	9.6	6.8
18 Detam	7.5	7.3	-	8.1	-
19 Habivi	7.4	8.7	8.7	-	-
20 Koopvaardij	4.1	6.5	6.5	-	-
21 Vervoer	6.8	8.1	8.1	8.1	-
22 Horeca	8.8	8.8	8.8	-	-
23 Gezondheid	5.2	5.1	-	-	-
24 Overheid	11.0	12.5	12.5	-	6.6
25 Banken	4.3	5.9	5.9	6.7	-
26 N.A.B.	6.0	8.6	8.6	9.6	10.0
Totaal	6.9	7.8	8.4	8.5	10.8
Overheid	(7.6) ⁴	-	-	7.4	9.5
Totaal	-	-	-	8.5	10.6

1) De verzuimpercentages per bedrijfsvereniging zijn berekend op basis van SVr (1983) en herleid tot verzuimpercentages met behulp van bijlage 4, op basis van een tweedaagse wachttermijn

2) Zie tabel 4.4

3) Zie tabel 4.4

4) Het verzuimpercentage van de overheid is ontleend aan Sommer (1984).

dering onderhevig: met name jongeren betreden en ouderen verlaten de arbeidsmarkt. Hetzelfde kan opgemerkt worden over de populatie van Nederlandse arbeidsorganisaties: sommige bedrijven gaan failliet, terwijl andere van start gaan. Het ziekteverzuim in Nederland heeft door deze veranderingen dus van jaar op jaar betrekking op een deels verschillende verzameling werknemers en/of bedrijven.

Afhankelijk van de deelpopulatie die door een instantie wordt beschre-

ven, zullen bovengenoemde "natuurlijke" veranderingen in de berekende verzuimcijfers terug te vinden zijn. Hetzelfde geldt voor elke andere verandering die al dan niet bedoeld in de samenstelling van de beschreven deelpopulatie (steekproef) optreedt. Echter, als deze laatstgenoemde veranderingen niet sporen met de "natuurlijke" verandering in de populatie zijn zij oneigenlijk: de consequenties van deze "onnatuurlijke" veranderingen op het ziekteverzuim vormen een artefact, dat de feitelijke verzuimontwikkeling vertroebelt.

In dit licht bezien valt over de cijfers van de verschillende instanties het volgende op te merken:

- De SVr-gegevens over omslagleden + Akers en de gegevens over uitsluitend de omslagleden betreffen de volledige deelpopulatie. Veranderingen bij deze deelpopulatie komen daarom direkt en volledig tot uiting in de berekende verzuimcijfers. Toch is het ook bij deze (deel-)populatie niet uitgesloten dat in de beschreven verzuimontwikkeling oneigenlijke "onnatuurlijke" veranderingen tot uiting komen. Zo vinden in elk jaar veranderingen in de verzekeringsvorm van bedrijven plaats: sommige omslagleden worden Aker, terwijl sommige Akers veranderen in omslagleden. Daar deze wijzigingen zich slechts bij een relatief klein aantal bedrijven voordoet, zal de beschreven verzuimontwikkeling hiervan echter weinig invloed ondervinden.

- Evenals de SVr berekent het GAK verzuimgegevens over een, zij het kleinere deelpopulatie. De deelpopulatie wordt gevormd door alle bedrijfsverenigingen die bij het GAK aangesloten zijn. Deze deelpopulatie is, in tegenstelling tot de door de SVr beschreven populatie, voor uitbreiding vatbaar en is in feite tussen 1977-1983 ook toegenomen. Vergeleken met 1977 is het aantal bedrijfsverenigingen waarvan de administratie door het GAK wordt verzorgd, van 15 tot 18 gegroeid. De ontwikkeling van het verzuim die de GAK-cijfers laten zien, kan ten dele het gevolg zijn van deze "onnatuurlijke" groei van de beschreven deelpopulatie. In tabel 4.7 is deze mogelijkheid geïllustreerd. Tabel 4.7a bevat de GAK-cijfers van de verschillende jaren, die in de jaarverslagen zijn te vinden; in tabel 4.7b zijn deze cijfers herberekend voor een constante groep bedrijfsverenigingen. De verschillen tussen beide reeksen cijfers zijn het duidelijkst zichtbaar bij de omvang van de beschreven populatie. Bij de cijfers uit de jaarverslagen is het totaal aantal mensjaren sinds 1977 toegenomen, bij de herberekende cijfers echter afgenomen. Ook bij de verzuimcijfers is een, gering,

Tabel 4.7 De GAK-cijfers van 1977 t/m 1983

a. De cijfers zoals opgenomen in de GAK-jaarverslagen

	mensjaren x 1000	aantal BV'en	toekennings- frequentie	gemiddelde uitk. duur	risico- percentage
1977	1340	15	144	16.5	9.09
1978	1362	15	158	15.5	9.37
1979	1381	15	146	16.6	9.33
1980	1421	15	147	16.1	9.10
1981	1420	16	140	16.1	8.66
1982	1450	18	136	15.7	8.21
1983	1410	18	132	16.1	8.16

b. De cijfers herberekend over een constante groep bedrijfsverenigingen

	mensjaren x 1000	aantal BV'en	toekennings- frequentie	gemiddelde uitk. duur	risico- percentage
1977	1340	15	144	16.5	9.09
1978	1362	15	158	15.5	9.37
1979	1381	15	146	16.6	9.33
1980	1421	15	147	16.1	9.10
1981*	1407	15	139	16.0	8.61
1982**	1372	15	134	15.9	8.17
1983**	1338	15	130	16.1	8.05

Bron: GAK (1981, 1985); BV-Textiel (1983, 1984); BV-Kleding (1984); Grafische BV (1984).

* Exclusief de BV-Textiel

** Exclusief de BV-Textiel, de BV-Kleding en de Grafische BV.

effect van de populatiegroei zichtbaar. Vergeleken met de cijfers in tabel 4.7a is het herberekende verzuim sterker gedaald. De werkelijke ontwikkeling van het verzuim bij de bedrijfsverenigingen verenigd bij het GAK is dus gunstiger dan uit de jaarverslagen blijkt.

- De NIPG-cijfers hebben, in tegenstelling tot de gegevens van de bovengenoemde instanties, betrekking op een steekproef van bedrijven. Idealiter zou de samenstelling van deze steekproef de natuurlijke veranderingen in de populatie moeten volgen. In werkelijkheid beantwoordt de steekproef geenszins aan dit ideaal. Een niet onaanzienlijk aantal bedrijven heeft tussen 1977 en 1983 hun deelname aan de NIPG-statistiek beëindigd, terwijl relatief minder nieuwe bedrijven hun plaats hebben ingenomen. Het is de vraag of de ontwikkeling van het verzuim bij het NIPG niet ten dele van deze veranderingen het gevolg zal zijn. Tabel 4.8 is in dit verband informatief. In deze tabel is de volgende indeling van de bedrijven in de steekproef gemaakt:

1) De "constante groep", bestaande uit bedrijven die vanaf 1977 t/m

1982 onafgebroken aan de NIPG-statistiek hebben deelgenomen.

2) De "eerste jaar" groep, bestaande uit bedrijven die in het betreffende jaar voor de eerste keer van de NIPG-statistiek deel uit maken.

3) De "laatste jaar" bedrijven, bestaande uit bedrijven die in het volgende jaar niet langer voorkomen in de statistiek.

4) De "totale groep", bestaande uit alle bedrijven waarover in een bepaald jaar verzuimcijfers worden berekend.

Tabel 4.8 De samenstelling van de NIPG-steekproef* van 1977 t/m 1982

	constante groep		eerste jaar		laatste jaar		totale groep	
	n	V%	n	V%	n	V%	n	V%
1977	152566	8.9	-	-	7214	12.9	212038	9.3
1978	148938	9.6	3535	9.0	15021	11.5	202757	9.8
1979	147740	9.8	2557	11.0	15835	8.4	187560	9.8
1980	149810	9.0	1433	12.5	10402	9.9	174295	9.2
1981	150491	8.2	3269	7.2	9515	9.8	168938	8.3
1982	148843	8.0	5020	10.0	-	-	162482	8.1
Totaal	-	-	15814	-	57987	-	-	-

Bron: NIPG (1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983)

* Alleen de grootste bedrijfsgroepen zijn in beschouwing genomen, nl. Scheepsbouw, Metaal totaal personeel, Levensmiddelen, Chemie, Vervoer, Zuivere Administratie, Bedrijfsadministratie. Te zamen zijn in deze bedrijfsgroepen ca. 2/3 van alle personeelsleden van de totale NIPG-steekproef vertegenwoordigd.

Vergelijking van de gegevens berekend over de "constante groep" met die berekend over de "totale groep" beantwoordt de vraag naar de invloed van de steekproefwijzigingen. De ontwikkeling van het ziekteverzuim is bij de totale groep duidelijk anders dan bij de constante groep. De tussenliggende kolommen laten zien waarom. De werknemers van de bedrijven die uit de statistiek zijn verdwenen, onderscheiden zich in vier van de vijf jaren door een hoger dan gemiddeld verzuim. Door hun vertrek zal het verzuim berekend over de totale groep bedrijven dus waarschijnlijk (extra) afnemen. De werknemers van de nieuw geworven bedrijven onderscheiden zich in twee jaren door een lager en in drie jaren door een hoger dan gemiddeld verzuim. Verwacht kan dus worden dat het verzuim berekend over de totale groep onder invloed van de nieuwe bedrijven soms toe en soms af zal nemen. Per saldo geldt echter dat aanzienlijk meer werknemers uit de statistiek zijn verdwenen dan

er bij zijn gekomen. Per saldo geldt ook dat de nieuwe werknemers in 3 van de 5 gevallen minder verzuimen dan de grotere groep werknemers waarvoor zij in de plaats zijn gekomen. Kortom, via de verschuivingen die zich in de steekproef hebben voorgedaan, is het verzuimrisico van de beschreven steekproef op "onnatuurlijke" wijze verlaagd. In werkelijkheid is de daling van het ziekteverzuim bij de beschreven deelpopulatie, waarvan de NIPG-bedrijven een steekproef vormen, iets minder sterk geweest dan de gerapporteerde cijfers suggereren.

- Evenals bij het NIPG berusten de cijfers van de CCOZ op een steekproef van Nederlandse arbeidsorganisaties. In tegenstelling tot het NIPG rapporteert de CCOZ echter niet over alle bedrijven die in haar systeem vertegenwoordigd zijn. Binnen een bepaald tijdvak wordt het verzuim slechts berekend over een selecte groep bedrijven die gedurende het gehele tijdvak in het systeem vertegenwoordigd zijn. Via deze methode wordt voorkomen dat de gerapporteerde trendmatige ontwikkeling onderhevig is aan mutaties van bedrijven in de steekproef. Deze mutaties zijn bij de gemaakte selectie per definitie uitgesloten. Als bezwaar tegen deze methode kan worden aangevoerd dat natuurlijke veranderingen in de populatie van bedrijven niet worden doorgegeven. Deze tekortkoming zal, gezien de relatief geringe veranderingen die op een termijn van enkele jaren in de populatie optreden, echter niet van groot belang zijn. De trendmatige cijfers van de CCOZ zullen daarom een vrij zuiver beeld geven van de verzuimontwikkelingen die zich bij de betreffende deelpopulatie hebben voorgedaan.

4.4 De "landelijke" betekenis van de beschikbare cijfers: een evaluatie

4.4.1 Vraagstelling

Tot besluit van dit hoofdstuk keren we terug naar de vraag naar de landelijke betekenis van de beschikbare cijfers. Of anders geformuleerd: zijn de cijfers van de ene instantie beter bruikbaar voor vergelijkingsdoeleinden dan de cijfers van een andere instantie?

Het zal gezien het voorgaande duidelijk zijn dat deze vraag niet in zijn algemeenheid te beantwoorden valt. Geen der instanties produceert cijfers die ten volle als "landelijke" cijfers kunnen worden aangemerkt. Gegeven deze stand van zaken zit er niets anders op dan uit de

beschikbare cijfers een verstandige keuze te maken.

Welke keuze in de praktijk gemaakt moet worden zal sterk afhankelijk zijn van het beoogde doel. Aan de cijfers van elke genoemde instantie kleven specifieke voor- en nadelen, waarvan de ernst sterk af zal hangen van de soort vergelijking die men wenst te maken. We zullen deze stelling toelichten aan de hand van de twee vragen die ten aanzien van het landelijke verzuim te stellen zijn:

- 1) Welke omvang heeft het verzuim (bij bepaalde groepen van bedrijven en/of werknemers) in Nederland?
- 2) Hoe ontwikkelt het verzuim zich (bij bepaalde groepen van bedrijven en/of werknemers) in Nederland?

4.4.2 De landelijke omvang van het verzuim

Ten aanzien van de vraag naar de "omvang" van het verzuim zijn de plus- en minpunten van de cijfers van de verschillende instanties in tabel 4.9 opgesomd. Horizontaal staan de kenmerken van de cijfers die voor het antwoord van belang zijn, verticaal is de vraag in een drietal subvragen onderverdeeld:

- De regel "totaal" heeft betrekking op de omvang van het verzuim van de Nederlandse populatie werknemers c.q. arbeidsorganisaties als geheel,
- de regel "bedrijven" verwijst naar de omvang van het verzuim van deelpopulaties van bedrijven binnen dit geheel en
- de regel "werknemers" verwijst naar de omvang van het verzuim van bepaalde deelpopulaties van werknemers binnen dit geheel.

Tabel 4.9 laat duidelijk zien dat op de vraag welke cijfers het best de omvang van het landelijke verzuim weergeven geen eenvoudig antwoord mogelijk is.

Bij de vraag naar de omvang van het verzuim van de totale populatie gaat, gezien de beschreven groep arbeidsorganisaties (zie par. 4.3.2), de voorkeur uit naar de cijfers van de SVr over omslagleden & Akers (SVr-totaal). Deze cijfers hebben immers betrekking op een deelpopulatie die de totale Nederlandse populatie het dichtst benaderd. De cijfers van de SVr over uitsluitend omslagleden hebben in vergelijking tot de bovengenoemde SVr-cijfers betrekking op een kleinere deelpopulatie, welke op zijn beurt weer groter is dan de deelpopulatie die

Tabel 4.9 De omvang van het "landelijke" verzuim: plus- en minpunten van de beschikbare cijfers

vraag	instantie	populatie	actueel	registratie	maat
totaal	SVr (totaal)	+++	-	--	-
	SVr (omslagl.)	++	-	-	-
	GAK (of BV'en)	+	++	-	-
	NIPG	-	+++	+	+
	CCOZ	-	+	++	++
bedrijven	SVr (totaal)	+++	-	--	-
	SVr (omslagl.)	++	-	-	-
	GAK (of BV'en)	++	++	-	-
	NIPG	+	+++	+	+
	CCOZ	+	+	++	++
werknemers	SVr (totaal)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	SVr (omslagl.)	+	-	-	-
	GAK (of BV'en)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	NIPG	+	+++	+	+
	CCOZ	+++	+	++	++

wordt beschreven door het GAK. De cijfers van het NIPG en van de CCOZ hebben betrekking op een steekproef van Nederlandse arbeidsorganisaties. Daar de deelname aan de registratiesystemen van beide instanties berust op vrijwilligheid, lijkt het niet zo waarschijnlijk dat deze steekproeven een representatief beeld geven van de omvang van het totale "landelijke" verzuim. Het lijkt verstandig de cijfers van deze instanties, in dit kader, buiten beschouwing te laten.

Helaas, zijn de overige plus- en minpunten niet in dezelfde volgorde over de genoemde instanties verdeeld. Met name geldt dit ten aanzien van de actualiteit van de gegevens (zie bijlage 1). De SVr-cijfers zijn in de regel pas in het derde jaar volgend op het rapportagejaar ter beschikking, maar de (voorlopige) cijfers van het GAK (en van de overige bedrijfsverenigingen) reeds in het daaropvolgende jaar. Ook het NIPG en de CCOZ publiceren, in de regel, in het jaar volgend op het rapportagejaar. Het NIPG publiceert daarnaast tijdens het rapportagejaar ook tussentijdse maandelijkse gegevens. Ten behoeve van een actueel beeld van de omvang van het landelijke verzuim zal men dus, noodgedwongen, aan de "populatie"-kant wat in moeten leveren. De cijfers van het GAK (zo mogelijk aangevuld met cijfers van de overige bedrijfsverenigingen) vormen, gegeven dit tweetal overwegingen, het best mogelijke compromis.

Dat ook aan dit compromis enige bezwaren kleven, laten de twee rechter kolommen in tabel 4.9 zien. Zowel op het punt "registratie" als op het punt "maat" worden de cijfers van het GAK (en ook de cijfers van de SVr) negatief gewaardeerd. Aan de maat waarin het ziekteverzuim wordt uitgedrukt is in hoofdstuk 3 uitvoerig aandacht besteed. We beperken ons hier tot de opmerking dat de waarde van de GAK-verzuimmaten niet recht evenredig is met de omvang van het verzuim. De consequenties van de gebruikte maat zijn echter veel minder ernstig dan die welke verbonden zijn aan de registratie (zie hoofdstuk 2 en 3). De GAK-registratie is in essentie een uitkeringsadministratie. Gevallen waarvoor geen uitkering krachtens de Ziektewet werd verleend, komen niet alle of in het geheel niet in de gerapporteerde cijfers voor. De omvang van het verzuim welke door het GAK wordt gerapporteerd zal dus lager zijn dan de werkelijke omvang.

Resumerend kan de conclusie over de beschikbaarheid van cijfers over de omvang van het verzuim bij de populatie van Nederlandse werknemers/arbeidsorganisaties niet anders dan somber zijn. Geen der instanties rapporteert over geheel Nederland, de instantie met de grootste deelpopulatie rapporteert pas op langere termijn en niet over het volledige verzuim, terwijl de cijfers van de instanties die wel actueel zijn of betrekking hebben op een te selecte steekproef of onvolledig zijn. Om een indruk te krijgen van het verzuim in Nederland zal men zich, gezien deze stand van zaken, moeten behelpen met een schatting. Een schatting gebaseerd op de beperkte populatiegegevens die op dat moment beschikbaar zijn, gecombineerd met een correctie voor de onvolledigheid van de registratie van deze gegevens en voor de maat die wordt gehanteerd (deze correctie kan bijvoorbeeld plaatsvinden met behulp van bijlage 4). Het spreekt vanzelf, dat deze schatting niet meer dan een ruwe benadering van de werkelijke omvang van het verzuim in Nederland kan zijn.

Over de beschikbare cijfers met betrekking tot de omvang van het verzuim bij specifieke deelpopulaties van bedrijven kunnen we positiever zijn. Tabel 4.9 laat zien dat alle instanties cijfers over specifieke deelpopulaties kunnen leveren. Met name geldt dit voor de SVr en het GAK. Beide instanties beschikken over verzuimcijfers over een exact omschreven deelpopulatie van Nederlandse bedrijven, waarbinnen een onderscheid van de bedrijven naar bedrijfsvereniging mogelijk is. Ook

de gegevens van het NIPG en de CCOZ kunnen op bepaalde deelpopulaties van toepassing zijn. De NIPG-gegevens zijn gespecificeerd naar bedrijfspgroep en provincie, de CCOZ-gegevens naar bedrijfsactiviteit. Maar, daar de cijfers van beide instanties berusten op een selecte steekproef (o.a. door de vrijwilligheid van deelname), is het onduidelijk in hoeverre, en naar welke deelpopulatie, de verzuimcijfers generaliseerbaar zijn. Gezien dit generalisatieprobleem kan het antwoord op de vraag naar de omvang van het verzuim bij bepaalde groepen van bedrijven beter uit de SVr- of GAK-gegevens worden afgeleid, ook al zullen daarbij de bovenbesproken beperkingen rond "actualiteit", "registratie" en "maat" een rol spelen. Een - voorzichtige - toepassing van de NIPG en/of de CCOZ-cijfers kan beter beperkt blijven tot die vragen waarop de SVr- of GAK-gegevens geen of geen voldoende antwoord kunnen geven.

De onderste regels in tabel 4.9 laten zien dat met betrekking tot de vraag naar de omvang van het verzuim van deelpopulaties van werknemers minder bronnen voorhanden zijn. Alleen de SVr rapporteert over groepen werknemers (leeftijdsgroepen, mannen versus vrouwen) binnen een deelpopulatie (bestaande uit alle omslagleden van alle bedrijfsverenigingen). Naast deze (deel-)populatiegegevens beschikken we slechts over verzuimcijfers over groepen van werknemers die deel uit maken van een steekproef. Het NIPG rapporteert van de werknemers in de steekproef het verzuim gespecificeerd naar geslacht en naar administratief versus niet-administratief personeel; bij de CCOZ zijn daarnaast nog verzuimcijfers te vinden van werknemers onderscheiden naar een tiental andere persoons- en funktiekenmerken. Voor zowel de SVr-, als de NIPG- en CCOZ-cijfers over groepen van werknemers geldt dat zij geen echte landelijke cijfers zijn. Voor geen van deze instanties geldt dat zij de gehele Nederlandse populatie van werknemers beschrijven, en evenmin is het gegarandeerd dat de beschreven werknemers representatief voor de gehele populatie zijn. De deelpopulatie/steekproef van elk van deze instanties wijkt in belangrijke mate en op verschillende wijze af van de landelijke populatie van werknemers. Voor geen van de drie instanties kan daardoor worden vastgesteld of, en zo ja in welke richting, de omvang van het verzuim van de beschreven groepen werknemers af zal wijken van het (onbekende) landelijke beeld. Bij gebrek aan alternatieven, lijkt het daarom verstandig de beschikbare cijfers

met de nodige reserve (en zo mogelijk in combinatie) als een schatting van de landelijke omvang te gebruiken.

4.4.3 De ontwikkeling van het landelijke verzuim

Ten aanzien van de ontwikkeling van het landelijke verzuim kunnen de relevante kenmerken van de instanties hier zonder meer worden herhaald. Kort samengevat hebben deze kenmerken betrekking op:

- de beschreven populatie/steekproef,
- de actualiteit van de cijfers,
- de registratiemethodiek en
- de verzuimmaat.

In principe zal de waardering van de cijfers van de verschillende instanties ten aanzien van de landelijke verzuimontwikkeling afhankelijk zijn van de waardering ten aanzien van de omvang van het landelijke verzuim. Een juiste weergave van de (relatieve) ontwikkeling vooronderstelt een juiste weergave van de (absolute) omvang. Of anders gezegd, de juiste weergave van de verzuimomvang vormt een noodzakelijke maar geen voldoende voorwaarde voor een juiste weergave van de ontwikkeling. Met deze vaststelling zouden we deze paragraaf kunnen besluiten. Immers, in de vorige paragraaf werd geconstateerd dat de cijfers van geen der instanties als goede landelijke cijfers kunnen worden aangemerkt. Voor alle beschikbare cijfers geldt dat zij in min of meerdere mate van de (onbekende) landelijke cijfers kunnen afwijken. Strikt genomen, zal daarom ook geen enkele gerapporteerde verzuimontwikkeling exact gelijk aan de landelijke verzuimontwikkeling kunnen zijn.

Deze strenge conclusie betekent nog niet dat de beschikbare cijfers ten aanzien van de landelijke verzuimontwikkeling van nul en generlei waarde zijn. Ook al wijkt de omvang van het verzuim in een bepaalde deelpopulatie af van de omvang in de gehele populatie, dan hoeft de ontwikkeling van het verzuim in deze deelpopulatie nog niet anders te zijn. Het kan zijn dan beide trends parallel zijn. We zullen in deze paragraaf nagaan in hoeverre de cijfers van de verschillende instanties aan deze zwakkere voorwaarde voldoen.

Analooq aan de vorige paragraaf onderscheiden we de algemene vraag naar de ontwikkeling van het landelijke verzuim in een drietal subvragen:

- a) De ontwikkeling van het verzuim bij de totale populatie van Neder-

landse bedrijven/werknemers: in hoeverre is de gerapporteerde trend parallel aan deze landelijke trend?

b) De ontwikkeling van het verzuim bij een deelpopulatie van bedrijven: in hoeverre is de gerapporteerde trend parallel aan de trend bij een bepaalde deelpopulatie van bedrijven?

c) De ontwikkeling van het verzuim bij een deelpopulatie van werknemers: in hoeverre is de gerapporteerde trend parallel aan de trend bij een bepaalde deelpopulatie van werknemers?

In tabel 4.10 is de evaluatie van de cijfers van de verschillende instanties op de verschillende kenmerken per subvraag samengevat. Vergeleken met de waardering van deze cijfers in relatie tot de omvang van het verzuim (tabel 4.9) zijn met name verschillen zichtbaar in de kolom "maat". Voor de trend in het verzuim zijn de kwalitatieve verschillen tussen de gehanteerde maten (zie hoofdstukken 2 en 3) van ondergeschikt belang. Daar voor alle maten geldt, dat zij in elk jaar op identieke wijze worden berekend, kunnen zij alle positief worden gewaardeerd.

Ook over de kolom "registratie" kunnen we kort zijn. Voor de trend is van belang dat al het verzuim, of eenzelfde deel van het verzuim wordt geregistreerd. Aan deze voorwaarde wordt zowel door het NIPG als de CCOZ voldaan. Bij de SVr en het GAK is dit minder zeker. Beide instanties voeren in essentie een uitkeringenadministratie. Dit betekent o.a. dat de omvang van het verzuim wordt berekend op basis van uitsluitend die verzuimgevallen waarvoor een uitkering werd verstrekt, oftewel slechts over een deel van het verzuim. De trend die door de SVr en het GAK wordt gerapporteerd is daardoor afhankelijk van (1) de verdeling van het verzuim naar duur en (2) de uitkeringsregeling (zie par. 3.3). In theorie is het mogelijk dat de totale omvang van het verzuim niet verandert, terwijl het aantal uitkeringsdagen stijgt of daalt. Daarenboven geldt voor de cijfers van de SVr over omslagleden & Akers (SVr-totaal) dat zij beïnvloedt worden door onderrapportage van met name de eigen-risicodragers (zie par. 3.3.4). In het geval deze onderrapportage stijgt of vermindert zullen de gevolgen in de gerapporteerde trend in het verzuim van deze groep bedrijven merkbaar zijn.

Misschien belangrijker dan de waardering op de kenmerken "registratie" en "maat" zijn de kanttekeningen die bij de beschreven populatie en de

Tabel 4.10 De ontwikkeling van het "landelijke" verzuim: plus- en minpunten van de beschikbare cijfers

vraag	instantie	populatie	actueel	registratie	maat
totaal	SVr (totaal)	+++	-	--	+
	SVr (omslagl.)	++	-	-	+
	GAK (of BV'en)	+	++	-	+
	NIPG	-	+++	+	++
	CCOZ	-	+	+	+++
bedrijven	SVr (totaal)	+++	-	--	+
	SVr (omslagl.)	++	-	-	+
	GAK (of BV'en)	+	++	-	+
	NIPG	-	+++	+	++
	CCOZ	+	+	+	+++
werknemers	SVr (totaal)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	SVr (omslagl.)	++	-	-	+
	GAK (of BV'en)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	NIPG	+	+++	+	++
	CCOZ	+++	+	+	+++

actualiteit van de cijfers te plaatsen zijn. We zullen deze per sub-vraag behandelen.

Een goede beschrijving van de ontwikkeling van het verzuim bij de totale populatie van Nederlandse bedrijven/werknemers kan, bij gebrek aan populatiegegevens, op twee manieren tot stand komen:

- 1) Op basis van verzuimgegevens over een deelpopulatie, waarbinnen dezelfde verzuimrelevante ontwikkelingen hebben plaatsgevonden.
- 2) Op basis van een steekproef, welke op alle kenmerken die relevant zijn voor de ontwikkeling van het verzuim, representatief is voor de populatie van Nederlandse bedrijven/werknemers.

De eerste optie kan van toepassing zijn op de cijfers van de SVr en het GAK, de tweede op de cijfers van het NIPG en de CCOZ. Helaas kan moeilijk vastgesteld worden of dit het geval is. Gaande van SVr-totaal naar het GAK kan slechts worden gezegd dat de omvang van de beschreven deelpopulatie afneemt. Hierdoor zal de kans, dat de beschreven deelpopulatie aan de gestelde voorwaarde voldoet, in dezelfde volgorde afnemen. De NIPG-cijfers en de CCOZ-cijfers worden berekend op basis van selecte steekproeven, waarvan de representativiteit op kenmerken die relevant zijn voor de ontwikkeling van het verzuim betwijfeld kan wor-

den. Kortom, eigenlijk kan alleen van de SVr-gegevens worden verwacht dat zij redelijk zullen sporen met de feitelijke landelijke verzuimontwikkeling. Het gebruik van de overige gegevens valt slechts te verdedigen op basis van een historisch argument. Andere bronnen zijn slechts bruikbaar als zij hun waarde in het verleden hebben bewezen. Verwijzend naar figuur 4.1, lijkt slechts het gebruik van GAK-cijfers op deze grond te verdedigen. In tegenstelling tot de trends gerapporteerd door de CCOZ en het NIPG loopt de verzuimontwikkeling bij het GAK redelijk parallel aan de trend van de SVr. Redelijkerwijs kan aangenomen worden dat dit ook in de toekomst het geval zal zijn.

Kortom, ondanks de genoemde technische bezwaren (registratie, maat), lijkt het verstandig om een uitspraak over de verzuimontwikkeling in Nederland slechts op gegevens van de SVr, aangevuld met recente gegevens van het GAK (+ de overige bedrijfsverenigingen), te baseren.

De vraag naar de trendmatige ontwikkeling van het verzuim bij bepaalde categorieën van bedrijven is blijkens tabel 4.10 beter te beantwoorden. Zeker voor de cijfers van de SVr geldt dat zij, behoudens de marginale problemen rond de registratie en de gehanteerde maten, zonder meer naar categorieën bedrijven, i.c. bedrijfsverenigingen, generaliseerbaar zijn. In mindere mate geldt dit ook voor het GAK. Het GAK rapporteert over het totale verzuim van alle bedrijfsverenigingen waarvan zij de administratie verzorgt, welke in de loop der jaren in aantal zijn toegenomen (zie par. 4.3.3). Bij een trendmatige vergelijking tussen GAK-cijfers zal, behalve met de omstandigheden "registratie" en "maat", ook met dit gegeven rekening moeten worden gehouden.

Een soortgelijk probleem doet zich voor bij het NIPG. In par. 4.3.3 lieten we zien dat de trendmatige ontwikkeling die door het NIPG wordt gerapporteerd ten dele het gevolg kan zijn van "onnatuurlijke" verschuivingen die in het bestand aan bedrijven hebben plaatsgevonden. Een omstandigheid waardoor generalisatie van de NIPG-trend naar de deelpopulatie waarvan de bedrijven een steekproef vormen dubieus kan zijn.

De trend gerapporteerd door de CCOZ kent dit nadeel niet. De cijfers worden berekend over een constante groep bedrijven, waarmee het relatief kleine aantal bedrijfsmutaties in de populatie wordt benaderd. Tegenover dit voordeel staat echter ook een nadeel: de gerapporteerde trend heeft betrekking op een klein aantal arbeidsorganisaties, waar-

door toevalsfactoren een rol van betekenis zullen spelen. Bij generalisatie naar de deelpopulatie waarvan de CCOZ-bedrijven een steekproef vormen, zal daarom met ruime betrouwbaarheidsmarges rekening moeten worden gehouden.

Met betrekking tot de vraag naar de ontwikkeling van het verzuim van bepaalde deelpopulaties van werknemers zijn, blijkens tabel 4.10, slechts drie bronnen voorhanden: de SVr (omslagleden), het NIPG en de CCOZ. In principe behoort bij elk van deze instanties een trendmatige vergelijking van het verzuim van bepaalde werknemerscategorieën tot de mogelijkheden. De verschillen in waardering komen voort uit de vergelijkingen die mogelijk zijn. De SVr beschikt over gegevens van werknemerscategorieën van een volledige deelpopulatie, waarbij generalisatie geen enkel probleem vormt. Daartegenover staat dat geen recente gegevens beschikbaar zijn en slechts twee onderscheidingen mogelijk zijn. Het NIPG beschikt eveneens over twee werknemerskenmerken en over recente cijfers, maar hierbij doet zich wel een generalisatieprobleem voor. De CCOZ tenslotte, rapporteert over een groot aantal persoons- en funktiekenmerken en hun onderlinge samenhang in relatie tot het personeelsverloop, is redelijk actueel, maar ook deze gegevens hebben slechts betrekking op een steekproef. Kortom, elk bron kent zijn specifieke voor- en nadelen, waarvan de afweging sterk zal afhangen van de vraag die men wenst te beantwoorden. Zo mogelijk, kan men gebruik maken van de SVr-cijfers. Wenst men een uitspraak te doen over andere werknemerscategorieën of is ter interpretatie van de trend een nadere detaillering gewenst, dan ligt het voor de hand de informatie geboden door de CCOZ te raadplegen.

4.4.4. Tenslotte

Kort samengevat, blijkt uit de voorgaande paragrafen dat er geen enkelvoudig cijfer over het landelijke verzuim beschikbaar of te berekenen is. Geen enkele instantie produceert een cijfer dat als een gemiddelde voor alle Nederlandse bedrijven/werknemers kan worden beschouwd, noch is zo'n cijfer via combinatie van de gegevens van verschillende instanties te achterhalen. Dit betekent dat uitspraken en met name persberichten over "het verzuim in Nederland" met de nodige reserve moeten worden gelezen. De bron van deze berichten is in de meeste gevallen slechts één van de hier besproken instanties, waarvan

de cijfers meestal wel relevant voor, maar zeker niet precies gelijk aan, het landelijke verzuim zullen zijn. De berichtgeving zou minder verwarrrend zijn als, in plaats van het predicaat "landelijk", de groep werknemers/bedrijven, waarop de cijfers betrekking hebben, expliciet werd vermeld.

Het ontbreken van één landelijk verzuimcijfer betekent gelukkig niet, dat over het verzuim in Nederland niets te zeggen valt. Het houdt slechts in dat niet over alle werknemers in Nederland (goede) verzuimcijfers ter beschikking zijn. De meeste cijfers zijn bekend voor het bedrijfsleven, waarvan de werknemers krachtens de Ziektewet verzekerd zijn. Cijfers over deze werknemers worden gepubliceerd door de bedrijfsverenigingen (en, in het verlengde daarvan, door het GAK en de SVr) en door het NIPG en de CCOZ. Het minst is bekend over ambtenaren, welke niet krachtens de Ziektewet verzekerd zijn. Tot nu toe zijn slechts cijfers over een steekproef van het onderwijzend personeel en over een deel der rijksambtenaren gepubliceerd. In termen van aantallen werknemers betekent dit, dat over zo'n 3.5 miljoen werknemers wel en over een kleine 0.5 miljoen werknemers geen uitspraken over het ziekteverzuim mogelijk zijn.

Het doen van een uitspraak is dus eigenlijk niet zo'n probleem, het doen van een goede uitspraak echter wel. Weliswaar zijn over de meeste Nederlandse werknemers cijfers beschikbaar, maar deze liggen verspreid over verschillende instanties. Bovendien bestaan aanmerkelijke verschillen tussen de instanties in de wijze waarop en de werknemers waarvan het verzuim wordt geregistreerd. Ruwweg geldt, dat naarmate het verzuim van meer werknemers wordt geregistreerd de kwaliteit van de verzuimcijfers afneemt, en andersom. Om een goede uitspraak over de omvang of ontwikkeling van het verzuim (bij een deel van de Nederlandse werknemers/bedrijven) te doen lijkt het daarom, vooralsnog³⁾, verstandig een compromis te zoeken tussen de goede en slechte eigenschappen van de verschillende registratiesystemen. Een compromis dat zich laat samenvatten in de volgende vuistregels, waarbij de cijfers van de verschillende instanties zijn geordend naar actualiteit:

- 1) Beschouw de NIPG-cijfers als een benadering van de omvang en ontwikkeling van het verzuim bij grote bedrijven en als een voorlopige indruk van de richting waarin het verzuim zich in het bedrijfsleven lijkt te bewegen.
- 2) Beschouw de GAK-cijfers (of de cijfers van de afzonderlijke be-

drijfsverenigingen) als een globaal gegeven over de omvang en de ontwikkeling van een deel van het verzuim bij vooral kleine bedrijven.

3) Beschouw de CCOZ-cijfers als aanvulling op en een nadere nuancering van de bovengenoemde cijfers.

4) Beschouw de SVr-cijfers als definitieve gegevens over de omvang en ontwikkeling van een deel van het verzuim bij alle Nederlandse werknemers, excl. de ambtenaren, welke met behulp van de NIPG-cijfers en de CCOZ-cijfers en met enig rekenwerk, te completeren en te nuanceren zijn.

4.5 De daling van het ziekteverzuim: enige kanttekeningen

Tot besluit van dit hoofdstuk kunnen we de verleiding niet weerstaan enkele kanttekeningen bij de ontwikkeling van het ziekteverzuim te plaatsen. Een veelgehoorde gedachte is, dat het ziekteverzuim in de afgelopen jaren aanzienlijk is gedaald. In het licht van het voorgaande lijkt deze gedachte op een misverstand te berusten. Een sterke daling van het ziekteverzuim wordt uitsluitend door het NIPG gerapporteerd. De SVr en de GAK-cijfers wijzen daarentegen slechts op een lichte daling, terwijl bij de CCOZ-cijfers geen daling zichtbaar is. Het behoeft weinig betoog dat maar één van deze meningen "waar" zal zijn.

De vuistregels uit de vorige paragraaf bieden een uitweg uit dit dilemma. Volgens deze vuistregels dient in eerste instantie naar de cijfers van de SVr te worden gekeken. Voor de jaren, waarover nog geen SVr-cijfers beschikbaar zijn, komen achtereenvolgens de cijfers van het GAK (over 1984) en van het NIPG (over 1985) als schatting in aanmerking. De verzuimpercentages die, met het nodige omrekenwerk, volgens deze procedure worden verkregen, zijn als volgt:

1977 = 7.4

1978 = 7.4

1979 = 7.3

1980 = 7.2

1981 = 6.9

1982 = 6.9

1983 = 6.8

1984 = 6.9

1985 = 6.8

Kortom, het optimisme over de daling van het verzuim lijkt, gezien de cijfers, enigszins overtrokken te zijn. De beschikbare cijfers wet-
tigen slechts de uitspraak dat de daling licht en bovendien tijdelijk
is geweest.

5 Samenvatting

Over het ziekteverzuim in Nederland worden door meerdere instanties cijfers verstrekt. De belangrijkste zijn:

- De bedrijfsverenigingen die, in het kader van de Ziektewet, in hun jaarverslagen rapporteren over het ziekteverzuim van alle omslagleden.
- De CCOZ die, in een eigen publikatie, jaarlijks over het ziekteverzuim van de deelnemers aan haar ziekteverzuiminformatiesysteem (ZVIS) rapporteert.
- Het NIPG/TNO dat, via het CBS en in eigen publikaties, over het ziekteverzuim van de deelnemers aan haar ziekteverzuimstatistiek rapporteert.
- De SVr die, in het kader van de Ziektewet, rapporteert over het ziekteverzuim van alle bedrijven aangesloten bij alle bedrijfsverenigingen in een jaarverslag dat zo'n twee jaar na afloop van het rapportagejaar verschijnt.

Ondanks de grote hoeveelheid cijfers die ter beschikking zijn, kan niet gezegd worden dat over de omvang en de ontwikkeling van het ziekteverzuim veel duidelijkheid bestaat. De beschikbare cijfers verschillen onderling aanzienlijk en ook over de ontwikkeling van het verzuim bestaat weinig eenstemmigheid. Zo rapporteert de ene instantie een lichte daling van het ziekteverzuim (de SVr), terwijl uit de cijfers van andere instanties geen (CCOZ) of een sterke daling van het verzuim kan worden afgeleid. Bij deze stand van zaken is het niet verwonderlijk dat men door de bomen het bos niet meer ziet.

In deze studie is getracht de interpretatie van de beschikbare cijfers eenvoudiger te maken. Daartoe zijn de voor- en nadelen, maar ook de beperkingen van de cijfers van o.a. de genoemde instanties op een rijtje gezet.

De hoofdstukken 2 en 3 hebben betrekking op de technische verschillen die tussen de instanties aanwijsbaar zijn. Eigenlijk zou het zo moeten zijn, dat elke instantie op uniforme wijze verzuimgegevens verzamelt en verzuimcijfers berekent. In werkelijkheid blijkt van een dergelijke uniformiteit geen sprake te zijn. Met name tussen het NIPG en de CCOZ

enerzijds en de bedrijfsverenigingen en de SVr anderzijds blijken de technische verschillen groot te zijn. In essentie voeren de eerste twee instanties een ziekteverzuimregistratie, terwijl de beide laatstgenoemde te karakteriseren zijn als een uitkeringenadministratie.

Het NIPG en de CCOZ registreren alle verzuimgevallen en alle verzuimde kalenderdagen. De bedrijfsverenigingen en de SVr administreren vooral die gevallen waaraan en die werkdagen waarover een uitkering krachtens de Ziektewet werd toegekend. De cijfers van de bedrijfsverenigingen en de SVr hebben dus, in tegenstelling tot de cijfers van het NIPG en de CCOZ, betrekking op een deel van het verzuim, waarover bovendien in andere termen wordt gerapporteerd. Berekend over dezelfde groep werknemers zullen de cijfers van beide groepen dus verschillend zijn.

De grootte van dit verschil valt niet eenvoudig vast te stellen daar hierop meerdere factoren van invloed zijn. Behalve van de uitkeringsregeling (wachtdagentermijn) die van toepassing is, zal de grootte van het verschil ook van de verzuimomvang en van de duur van het verzuim afhankelijk zijn. In vergelijking met de cijfers van het NIPG en de CCOZ zal echter vrijwel altijd gelden dat

- het cijfer met betrekking tot het volume van het verzuim (het risicopercentage) bij de BV'en en de SVr te hoog,
- de cijfers met betrekking tot de incidentie van het verzuim respectievelijk te hoog (meldingsfrequentie) of te laag (toekenningsfrequentie) en
- het cijfer met betrekking tot de duur van het verzuim van de bedrijfsverenigingen (de gemiddelde uitkeringsduur) te laag en van de SVr (de gemiddelde duur) te hoog zijn.

Alleen al om technische redenen kunnen dus al behoorlijke verschillen tussen de cijfers van de bovengenoemde instanties worden verwacht. Hoewel onhandig, hoeft dit gegeven nog niet problematisch te zijn. In hoofdstuk 3 is een tabel opgenomen, waarmee de cijfers van de verschillende instanties eenvoudig in elkaar kunnen worden omgerekend. Wel problematisch is het resultaat dat na zo'n normering overblijft. Ook nadat de cijfers van de verschillende instanties onder één noemer zijn gebracht blijven aanzienlijke verschillen bestaan. Geconcludeerd moet worden dat tussen de werknemers die door elke instantie worden beschreven verschillen in verzuimrisico zullen bestaan.

In hoofdstuk 4 wordt uitvoerig bij deze laatste verklaringsmogelijkheid stilgestaan. Nagegaan wordt op welke werknemers/bedrijven de cijfers van de verschillende instanties betrekking hebben en, in het verlengde daarvan, welke cijfers als het beste landelijke gegeven kunnen worden beschouwd.

De waardering van de verschillende instanties wordt vanuit deze invalshoek precies omgekeerd: de instanties met de "slechtste" registratie (SVr en bedrijfsverenigingen) beschrijven de "beste" selectie van Nederlandse werknemers en de instanties met de "beste" registratie (NIPG en CCOZ) beschrijven de slechtste selectie. Kort samengevat hebben de verzuimcijfers van de SVr betrekking op 90% (omslagleden + Akers) respectievelijk 70% (omslagleden) van alle Nederlandse werknemers. Bij alle bedrijfsverenigingen te zamen is, uiteraard, ook 70% van de Nederlandse werknemers te vinden, waarvan het GAK ongeveer de helft voor zijn rekening neemt. In de volgorde SVr(omslagleden + Akers) - SVr(omslagleden) of bedrijfsverenigingen - GAK berusten de verzuimcijfers op een steeds kleiner en steeds selectiever deel van de populatie van Nederlandse werknemers/bedrijven. De relevantie van de cijfers met betrekking tot het "landelijke" verzuim zal dus in dezelfde volgorde afnemen.

De verzuimcijfers van het NIPG en de CCOZ berusten, in tegenstelling tot de voorgaande instanties, op een steekproef van Nederlandse bedrijven. Voor beide instanties geldt dat deze steekproef niet representatief is voor alle Nederlandse bedrijven: in de NIPG-steekproef zijn vooral grote bedrijven te vinden, terwijl lang niet alle bedrijfssectoren naar evenredigheid vertegenwoordigd zijn. Dit laatste geldt ook voor de steekproef van de CCOZ, waarin echter vooral middelgrote bedrijven te vinden zijn. Het spreekt bijna vanzelf, dat de cijfers van het NIPG en de CCOZ daarom geen goede indicatie voor de omvang van het landelijke verzuim zullen zijn.

Een en ander betekent dat geen algemene regel voor de keuze van verzuimcijfers kan worden gegeven. Welk cijfer men ook kiest, steeds zullen naast voordelen ook nadelen aan deze keuze verbonden zijn. De ernst van beide zal afhangen van de vraag die men wenst te beantwoorden. Met name voor de vraag naar de ontwikkeling van het verzuim in Nederland komen de cijfers van alle genoemde instanties in aanmerking. De keuze die men maakt, wordt bepaald door een praktisch ge-

geven: de actualiteit. De interpretatie die aan het cijfer kan worden gegeven wordt beperkt door enerzijds de technische kwaliteit en anderzijds de representativiteit. Deze pragmatische oplossing komt duidelijk tot uiting in de vuistregels die in paragraaf 4.4.4 worden gegeven:

- 1) Beschouw de NIPG-cijfers als een benadering van de omvang en ontwikkeling van het verzuim bij grote bedrijven en als een voorlopige indicatie van de richting waarin het verzuim zich in het bedrijfsleven lijkt te bewegen.
- 2) Beschouw de GAK-cijfers (of de cijfers van de afzonderlijke bedrijfsverenigingen) als een globaal gegeven over de omvang en de ontwikkeling van een deel van het verzuim bij vooral kleine bedrijven.
- 3) Beschouw de CCOZ-cijfers als aanvulling op en een nadere nuancering van de bovengenoemde cijfers.
- 4) Beschouw de SVr-cijfers als definitieve gegevens over de omvang en ontwikkeling van een deel van het verzuim bij alle Nederlandse werknemers, excl. de ambtenaren, welke met behulp van de NIPG-cijfers en de CCOZ-cijfers en met enig rekenwerk, te completeren en te nuanceren zijn.

Wie deze vuistregels volgt, zal van de daling van het ziekteverzuim niet (of niet meer) onder de indruk zijn.

Noten

Hoofdstuk 3

1. De keuze voor dit weinig recente jaar vloeit voort uit praktische overwegingen. De gegevens van 1979 werden reeds voor een eerdere onderzoek (Vrijhof, 1985a) in een databestand verzameld, dat voldoet aan de bovengenoemde voorwaarden. Bovendien werden in het kader van dit eerdere onderzoek een aantal relaties in deze data vastgesteld, waarvan we hier zonder meer gebruik kunnen maken.
2. Bovendien geldt voor elke op deze wijze berekende variant dat een realistische verdeling van verzuimgevallen naar duur gehandhaafd wordt. Zowel in de oorspronkelijk als de afgeleide tabel is deze verdeling beschrijfbaar met een exponentiële functie (Vrijhof, 1985a).
3. Afgezien van de factor 100 die al dan niet in de definitie is opgenomen.
4. Waarbij we ervan uitgaan dat alle verzuimgevallen ook worden gemeld, wat met name bij de bedrijfsverenigingen niet zo zeker is.

Hoofdstuk 4

1. De reeks eindigt in het jaar 1983, omdat over de recentere jaren geen cijfers van de SVr beschikbaar zijn.
2. Daarnaast is in de cijfers van beide instanties ook de overheid in zeer bescheiden mate vertegenwoordigd (zie tabel 4.4).
3. Gezien de lopende uitbreiding van het aantal deelnemende arbeidsorganisaties bij het CCOZ-ziekteverzuiminformatiesysteem lijkt een verbetering van deze situatie in de toekomst mogelijk.

Literatuur

BEDRIJFSVERENIGING VOOR DE TEXTIELINDUSTRIE,

Jaarverslag 1982/1983. Amsterdam, GAK 1983/1984.

BEDRIJFSVERENIGING VOOR HET KLEDINGBEDRIJF, Jaarverslag 1983.

Amsterdam, GAK 1984.

CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK (CBS), Statistisch zakboek 1982.

Den Haag, Staatsuitgeverij 1982.

GEMEENSCHAPPELIJK ADMINISTRATIE KANTOOR (GAK),

Jaarverslag 1980/1984. Amsterdam, GAK 1981/1985.

GRAFISCHE BEDRIJFSVERENIGING, Jaarverslag 1983. Amsterdam, GAK 1984.

KRUIDENIER H.J.,

Ziekteverzuim 1976-1979/1977-1980, enkele cijfers uit het registratiesysteem van de Stichting CCOZ. Amsterdam, CCOZ 1981/1982.

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR PRAEVENTIEVE GEZONDHEIDSZORG TNO (NIPG/TNO),

Overzicht ziekteverzuim 1977-1982, Leiden, NIPG/TNO 1978-1983.

NEDERLANDS INSTITUUT VOOR PRAEVENTIEVE GEZONDHEIDSZORG TNO (NIPG/TNO),

Het ziekteverzuim in 1983/1984, overzicht op basis van de NIPG/TNO verzuimstatistiek. Leiden, NIPG/TNO 1984/1985.

SOCIALE VERZEKERINGSRAAD (SVR),

Stand Ziekengeldverzekering, verslag over 1981/1983. Zoetermeer, SVR 1983/1985.

SOMMER, J.H., Ziekteverzuim bij de Rijksoverheid, 1981-1983.

Mndber gezondheid CBS (1984/8) 5-8.

VRIJHOF, B.J.,

Ziekteverzuim 1979-1983, 1980-1984, enkele cijfers uit het informatiesysteem van de Stichting CCOZ. Amsterdam, CCOZ 1984/1985b.

VRIJHOF, B.J., Weekpatronen, over de invloed van het weekend op het ziekteverzuim. Amsterdam, CCOZ 1985a.

Bijlagen

Bijlage 1	Bronnen van landelijke verzuimcijfers
Bijlage 2	Het aantal verzuimgevallen per dag en duur.
Bijlage 3	De verdeling van het aantal verzuimgevallen naar duur bij verschillende waarden van c.
Bijlage 4	De uitkomsten voor de onderscheiden grootheden bij verschillende verdelingen van de verzuimgevallen naar duur (c) en verschillende verzuimpercentages.
Bijlage 5	Enkele kanttekeningen bij de verschillende duurmaten.
Bijlage 6	De verzuimcijfers van de verschillende instanties van 1977 t/m 1983.
Bijlage 7	De indeling van de systemen naar bedrijfsvereniging en bedrijfsgrootte.

Bijlage 1 Bronnen van landelijke verzuimcijfers

1 De CCOZ

1.1 Deelnemersbestand en rapportage

De Stichting CCOZ onderhoudt het zgn. ZiekteVerzuimInformatieSysteem (ZVIS), gebaseerd op een steekproef van Nederlandse arbeidsorganisaties. Medio 1985 namen ca. 120 organisaties aan dit systeem deel. Cijfers uit dit systeem worden in de eerste plaats toegezonden aan de deelnemende arbeidsorganisaties. Ten tweede worden de verzamelde gegevens benut voor wetenschappelijk onderzoek. Ten derde worden de gegevens jaarlijks gepubliceerd in een CCOZ-uitgave getiteld: "Ziekteverzuim 19.. - 19.. (Kruidenier 1980, 1982; Vrijhof 1984, 1985b). De landelijke betekenis van deze publikatie berust niet zozeer op de representativiteit van de groep werknemers waarover wordt gerapporteerd, maar vooral op de wijze waarop het verzuim van deze werknemers wordt beschreven. Naast verzuimcijfers over het afgelopen jaar worden ook trendmatige cijfers over meerdere jaren van een constante groep bedrijven en/of werknemers gerapporteerd. Bij beide onderdelen vindt bovendien een differentiatie van het verzuim naar duur plaats, terwijl het verzuim wordt beschreven van groepen werknemers onderscheiden naar een groot aantal persoons- en functiemarkers.

1.2 Verzuimgrootheden en hun definities¹⁾

Verzuimpercentage:

Het verzuimpercentage in een bepaalde aaneengesloten periode van kalenderdagen is gelijk aan de som van de verzuimduren van de in die periode opgetreden verzuimgevallen, gedeeld door de gemiddelde personeelssterkte van die periode, vermenigvuldigd met 100.

Meldingsfrequentie:

De meldingsfrequentie in een bepaalde aaneengesloten periode van kalenderdagen is gelijk aan het aantal in die periode aangevangen verzuimgevallen, gedeeld door de gemiddelde personeelssterkte van die periode.

Gemiddelde verzuimduur:

De gemiddelde verzuimduur in een bepaalde periode van aaneengesloten

Bijlage 1: vervolg

kalenderdagen is gelijk aan de som van de uren van de verzuimgevallen die geïndigd zijn in die periode gedeeld door het aantal van deze verzuimgevallen.

De verzuimduur wordt bij deze definities uitgedrukt in kalenderdagen, dus inclusief de zaterdag en de zondag. De personeelssterkte wordt per kalenderdag berekend en is gelijk aan het aantal personeelsleden dat op deze dag op de loonlijst voorkomt en in actieve dienst is. Personeelsleden met een volledige WAO-uitkering en werknemers in inactieve dienst (bijv. dienstplichtigen) worden, volgens deze definitie, niet, maar personeelsleden met een uitkering krachtens de Zieketewet wel, in de personeelssterkte opgenomen. Algemeen gezegd, elke werknemer die zich ziek kan melden telt ten volle mee in de dagelijkse personeelssterkte.

2 Het NIPG

2.1 Deelnemersbestand en rapportage

De NIPG/TNO-verzuimstatistiek is gebaseerd op een niet-representatieve steekproef van Nederlandse arbeidsorganisaties. Medio 1985 zijn ca. 200 bedrijven in deze statistiek vertegenwoordigd.

Evenals bij de CCOZ worden de cijfers in de eerste plaats gerapporteerd aan de deelnemende arbeidsorganisaties. Ook worden de gegevens gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast kennen de getotaliseerde gegevens een ruimere verspreiding via eigen publikaties (bijv. NIPG, 1985), via het CBS²⁾ en, in het verlengde daarvan, via de pers. Het is waarschijnlijk aan deze ruime verspreiding te danken dat aan de cijfers van het NIPG wordt gerefereerd onder de noemer "het landelijke verzuim".

2.2 Verzuimgrootheden en hun definities

Het NIPG hanteert vrijwel dezelfde verzuimgrootheden als het CCOZ. We geven de definities die vanaf 1983 in de jaaroverzichten te vinden

Bijlage 1: vervolg

zijn.

Verzuimpercentage:

Het aantal verzuimde kalenderdagen per 100 kalenderdagen.

Meldingsfrequentie:

Het aantal verzuimmeldingen per jaar per 100 werknemers

Gemiddelde verzuimduur:

Schatting van de gemiddelde verzuimduur in kalenderdagen per verzuimgeval.

Op grond van de bovengenoemde definities valt weinig te zeggen over de wijze waarop de verschillende grootheden worden berekend. Gecombineerd met informatie over de door het NIPG gevolgde registratiemethodiek kan echter worden afgeleid dat:

- het verzuimpercentage en de meldingsfrequentie, in principe, op dezelfde wijze wordt berekend als door de CCOZ.
- dat de meldingsfrequentie geen frequentie is, zoals bij de CCOZ, maar een percentage. Met andere woorden, de meldingsfrequentie van het NIPG zal een factor 100 groter zijn dan die van de CCOZ.
- de gemiddelde verzuimduur geschat wordt door deling van het aantal verzuimde kalenderdagen in een bepaalde periode door het gemiddelde van het aantal aangevangen en het aantal geëindigde verzuimgevallen in deze periode.
- de personeelssterkte waarmee wordt gerekend een minder nauwkeurige weergave vormt van de personeelsomvang van dag tot dag dan bij de CCOZ.

3 Het ZRS

3.1 Deelnemersbestand en rapportage

Sinds 1985 voert het GAK een ZiekteverzuimRegistratieSysteem dat bekend staat onder de afkorting ZRS (of "groot"-systeem). Aan dit systeem nemen een 1000-tal bedrijven op vrijwillige basis deel, afkomstig uit de bij het GAK aangesloten bedrijfsverenigingen.

De verspreiding van de verzuimcijfers uit dit systeem is vooralsnog beperkt. De gegevens uit dit systeem worden vooral benut voor de

Bijlage 1: vervolg

terugrapportage aan de deelnemende bedrijven. Daarnaast zijn ontwikkelingen gaande om deze gegevens, via de CCOZ, voor een breder publiek toegankelijk te maken. Ook deze gegevens zullen daarom in de nabije toekomst een "landelijke" rol gaan spelen.

3.2 Verzuimgrootheden en definities³⁾

Het ZRS rapporteert i.t.t. de voorgaande registratiesystemen niet over de duur van verzuimgevallen. Wel wordt gerapporteerd over:

- Het verzuimpercentage:

Het aantal ziektedagen per 100 beschikbare dagen in de verslagperiode, waarbij 1 week = 7 dagen per persoon;

- de meldingsfrequentie:

Het gemiddeld aantal ziekmeldingen per persoon in de verslagperiode.

Evenals de beide voorgaande registratiesystemen hanteert het ZRS de kalenderdag als berekeningsgrondslag; ook de bovenstaande definities onderscheiden zich niet wezenlijk. Hetzelfde kan niet gezegd worden over de gemeten personeelssterkte. Terwijl deze sterkte bij de vorige systemen exact bekend, resp. nauwkeurig benaderd kan worden, wordt bij het ZRS gebruik gemaakt van een eenmalige opgave per kwartaal. Het spreekt bijna vanzelf, dat deze omstandigheid de nauwkeurigheid van de gerapporteerde cijfers ten nadele zal beïnvloeden.

4 De bedrijfsverenigingen

4.1 Deelnemersbestand en rapportage

Uit hoofde van de uitvoering en administratie van de Ziektewet rapporteert elke bedrijfsvereniging over het ziekteverzuim van de aangesloten arbeidsorganisaties. Cijfers ontleend aan deze administratie verschijnen in globale vorm in de jaarverslagen van de bedrijfsverenigingen en periodiek in de landelijke pers. Deze cijfers hebben betrekking op alle bedrijven die als omslaglid verzekerd zijn, inclusief de verzekerden met een uitkering krachtens de Werkeloosheidswet. Met andere woorden, het zijn populatiegegevens. Ten opzichte van de be-

Bijlage 1: vervolg

drijfsverenigingen neemt het GAK, en het GAK-jaarverslag, een bijzondere plaats in. Het GAK verricht de administratie voor 19 van de 26 bedrijfsverenigingen in Nederland. Over het verzuim, gesommeerd over deze 19 bedrijfsverenigingen, wordt gerapporteerd in het GAK-jaarverslag. Anders gezegd, de cijfers in het GAK-jaarverslag hebben betrekking op een groot deel van de Nederlandse werknemers. Om precies te zijn: de cijfers in dit verslag hebben betrekking op ca. 50% van alle Ziektewetverzekerden, oftewel op ca. 40% van alle werknemers in Nederland (inclusief de ambtenaren). Het behoeft daarom weinig betoog, dat aan de GAK-cijfers, een (beperkte) landelijke betekenis kan worden toegekend. De cijfers van de afzonderlijke bedrijfsverenigingen kunnen in dit verband als sectorale verbijzonderingen van deze "landelijke" gegevens worden beschouwd.

4.2 Verzuimgrootheden en hun definities

In de jaarverslagen van de bedrijfsverenigingen worden de volgende verzuimgrootheden gehanteerd:

- Risicopercentage:

Dit percentage is gelijk aan het aantal uitkeringsdagen per 100 arbeidsdagen.

- Meldingsfrequentie:

De meldingsfrequentie geeft aan hoeveel meldingen per 100 verzekerde mensjaren in het verslagjaar voorkwamen.

- Toekenningsfrequentie:

De toekenningsfrequentie geeft aan aan hoeveel ziekmeldingen per 100 verzekerde mensjaren een uitkering werd toegekend.

- Gemiddelde uitkeringsduur:

De gemiddelde uitkeringsduur is gelijk aan het aantal uitkeringsdagen in het verslagjaar gedeeld door het aantal verzuimgevallen waaraan een uitkering werd toegekend.

Bij de bedrijfsverenigingen wordt, gezien de definities, de uitkeringsdag als berekeningsgrondslag gehanteerd. Het aantal uitkeringsdagen, behorend bij een verzuimgeval, kan, maar zal meestal niet, gelijk zijn aan het aantal verzuimde werk- en of kalenderdagen. Hoe

Bijlage 1: vervolg

verschil tussen beide hangt samen met de uitkeringsregeling die bij de bedrijfsvereniging (risico-groep) van toepassing is: soms geldt geen wachtdagenregelingen, soms zijn één of meer wachtdagen van toepassing en in sommige gevallen geldt daarbij een terugbetalingsregeling. In zijn algemeenheid kan worden gezegd, dat de cijfers van de bedrijfsverenigingen niet op alle, en niet op de complete, verzuimgevallen betrekking zullen hebben.

Ook de personeelssterkte waarmee door de bedrijfsverenigingen wordt gerekend, is bijzonder te noemen. In de definities wordt gesproken over arbeidsdagen en verzekerde mensjaren, welke, in tegenstelling tot de maat "personeelssterkte", mede afhankelijk zijn van de omvang van het ziekteverzuim. Het aantal arbeidsdagen is gelijk aan het aantal gewerkte dagen, inclusief verlofdagen, maar exclusief de wachtdagen en de uitkeringsdagen Ziektewet. Onder verzekerde mensjaren wordt het aantal verzekerde werknemers verstaan, waarbij degenen die niet gedurende het gehele jaar verzekerd waren slechts gedeeltelijk meetellen en wel naar rato van het aantal dagen waarover loon (en dus geen uitkering) is genoten.

5 De Sociale Verzekeringsraad (Svr)

5.1 Deelnemersbestand en rapportage

Bij ministeriële beschikking zijn alle bedrijfsverenigingen verplicht zowel aan het CBS als aan de SVr tabellen toe te zenden, waarin per jaar de ziektegevallen van verzekerden worden vermeld, gesplitst naar leeftijd, geslacht, duur van het verzuim, en naar diagnosegroep. De Svr beschikt daardoor vrijwel over populatiegegevens, waarbij de populatie gevormd wordt door alle Nederlandse werknemers, exclusief de ambtenaren (die niet verzekerd zijn onder de Ziektewet). Op basis van deze gegevens verzorgt de SVr jaarlijks een publikatie (Stand Ziekengeldverzekering), welke ongeveer twee jaar na afloop van het rapportagejaar verschijnt. Behalve qua actualiteit en populatie verschilt de inhoud van deze publikatie van de informatie opgenomen in de jaarverslagen van de bedrijfsverenigingen in haar gedetailleerdheid. Naast

Bijlage 1: vervolg

een opsplitsing van het verzuim naar bedrijfsvereniging en verzekeringsvorm (omslaglid, afdelingskas, eigenrisico-drager), zijn in het SVr-verslag ook verdelingen opgenomen naar geslacht, leeftijd en diagnose. Deze verdelingen worden echter slechts gegeven voor die ziektegevallen waaraan een uitkering krachtens de Ziektewet werd toegekend; bovendien is de beschreven populatie daarbij beperkt tot de verzekeringsvorm "omslagleden".

5.2 Verzuimgrootheden en hun definities⁴⁾

Door de SVr worden, met één uitzondering, dezelfde grootheden gehanteerd als door de bedrijfsverenigingen. De uitzondering heeft betrekking op de duur van de verzuimgevallen. Evenals de bedrijfsverenigingen berekend de SVr de gemiddelde duur van de verzuimgevallen, waaraan een uitkering werd toegekend. De berekeningsgrondslag verschilt echter: het gemiddelde wordt niet in uitkeringsdagen, maar in kalenderdagen uitgedrukt. Met andere woorden, bij de SVr zijn de wachtdagen wel van belang voor de selectie van verzuimgevallen waarover de gemiddelde duur wordt berekend, maar niet voor de duur van deze verzuimgevallen.

6 Het "klein"-systeem (ZIRIS)

6.1 Deelnemersbestand en rapportage

Het GAK voert naast het ZRS nog een tweede systeem, waarmee bedrijven over hun verzuim en dat van andere worden geïnformeerd: het "klein"-systeem of ZIRIS (Ziekte RISico Statistiek). Aan dit systeem nemen, in principe, alle aangesloten omslagleden met meer dan 60 personeelsleden deel. De cijfers die in dit systeem worden berekend worden afgeleid uit de gegevens die per bedrijf in de Ziektewetadministratie aanwezig zijn. Verspreiding van de cijfers is beperkt tot de deelnemende bedrijven.

De landelijke betekenis van deze cijfers is gezien de verspreiding en het karakter van de cijfers discutabel.

6.2 Verzuimgrootheden en hun definities⁵⁾

In het ZIRIS bezitten de verzuimgrootheden een financiële grondslag. Gerapporteerd wordt over:

- Ziekengeld per f 100,- omslagloon:

Deze maat geeft informatie over de absolute hoogte van het verzuim. Zij wordt berekend uit het in de periode betaalde ziekengeld en het omslagloon. Het "omslagloon" is een herleiding van het premieloon voor die gevallen waarbij de uitkeringsvoorwaarden afwijken van de basis minimale uitkeringsvoorwaarden van de risicogroep waartoe het bedrijf behoort.

- Risico-index⁶⁾:

Deze maat geeft een indicatie van de mate van afwijking van de hoogte van het verzuim ten opzichte van het gemiddelde van een bedrijfstak of risicogroep. De maat wordt berekend als de procentuele verhouding tussen het ziekengeld per f 100,- omslagloon (5) en het (gemiddelde) ziekengeld per f 100,- omslagloon in de risicogroep.

Noten

1. De definities zijn ontleend aan Vrijhof (1984).
2. CBS, Statistisch Bulletin.
CBS, Maandbericht Gezondheidsstatistiek.
CBS, Maandschrift.
CBS, Statistisch Zakboek.
3. Ontleend aan de brochure "Ziekteverzuimregistratie", die werd gebruikt bij de introductie van het ZRS. (Afdeling Statistiek en Onderzoek Sociale Verzekering, GAK, 1983).
4. De besproken definities worden gehanteerd in de "Stand Ziekengeld-verzekering" van de SVr.
5. De definities vormen een samenvatting van het gestelde in de "Toelichting op de gegevens betreffende het ziekterisico over het eerste halfjaar 1984 van het eigen personeel".
6. Deze maat werd in 1983 ingevoerd ter vervanging van het risico-getal. Bij deze vroegere maat werd het uitgekeerde ziekengeld gerelateerd aan de voor uitkering beschikbare premie. Het risicogetal is, in tegenstelling tot de risicoindex, niet zonder meer vergelijkbaar tussen verschillende periodes.

Bijlage 2 Het aantal verzuimgevallen per dag en duur

Tabel 1 De duur in kalenderdagen

DUUR	BEGINNAG					Totaal
	ma	di	wo	do	vr	
1	2220	1147	1140	1027	0	5534
2	1764	913	624	0	0	3301
3	1569	411	0	0	2227	4207
4	491	0	0	2298	564	3353
5	0	0	2071	536	324	2931
6	0	2149	489	331	296	3265
7	4171	476	318	329	118	5412
8	829	322	298	96	0	1545
9	522	236	69	0	0	827
10	396	60	0	0	800	1256
11	113	0	0	971	129	1213
12	0	0	909	169	133	1211
13	0	958	140	107	89	1294
14	1780	124	109	96	31	2140
15	282	91	93	20	0	486
16	222	69	27	0	0	318
17	182	31	0	0	378	591
18	53	0	0	416	44	513
19	0	0	420	60	56	536
20	0	369	42	71	38	520
21	760	96	64	38	16	974
22	113	40	47	9	0	209
23	84	36	27	0	0	147
24	69	7	0	0	120	196
25	22	0	0	202	36	260
26	0	0	178	33	16	227
27	0	182	33	31	18	264
28	318	33	24	38	4	417
29	84	22	16	9	0	131
30	73	20	7	0	0	100
31	42	2	0	0	100	144
32	11	0	0	131	31	173
33	0	0	151	22	13	186
34	0	111	33	16	13	173
35	236	18	31	24	2	311
36	44	11	16	11	0	82
37	49	16	4	0	0	69
38	27	9	0	0	60	96
39	11	0	0	104	16	131
40	0	0	67	18	9	94
41	0	102	9	11	9	131
42	216	20	2	11	2	251
49.66	156	78	33	22	0	289
50.66	184	47	31	0	0	262
51.66	133	29	0	0	247	409
52.66	69	0	0	349	53	471
53.66	0	0	349	78	31	458
54.66	0	436	49	44	31	560
55.66	720	82	56	36	7	901
189.66	30	9	6	8	0	53
190.66	56	26	13	0	0	95
191.66	6	1	0	0	19	26
192.66	6	0	0	26	1	33
193.66	0	0	26	12	5	43
194.66	0	34	14	14	17	79
195.66	52	13	9	10	6	90
365	-	-	-	-	-	300
Totaal	18165	8836	8044	7834	6109	49288

Bijlage 2: slot

Tabel 2 De duur in werkdagen

DUUR	BEGINNAG					Totaal
	ma	di	wo	do	vr	
1	2220	1147	1140	1027	2227	7761
2	1764	913	624	2298	564	6131
3	1569	411	2071	536	324	4911
4	491	2149	489	331	296	3756
5	4171	476	318	329	118	5412
6	829	322	298	96	800	2345
7	522	236	69	971	129	1927
8	396	60	909	169	133	1667
9	113	958	140	107	89	1407
10	1780	124	109	96	31	2140
11	282	91	93	20	378	864
12	222	69	27	416	44	778
13	182	31	420	60	56	749
14	53	369	42	71	38	573
15	760	96	64	38	16	974
16	113	40	47	9	120	329
17	84	36	27	202	36	385
18	69	7	178	33	16	303
19	22	182	33	31	18	286
20	318	33	24	38	4	417
21	84	22	16	9	100	231
22	73	20	7	131	31	262
23	42	2	151	22	13	230
24	11	111	33	16	13	184
25	236	18	31	24	2	311
26	44	11	16	11	60	142
27	49	16	4	104	16	189
28	27	9	67	18	9	130
29	11	102	9	11	9	142
30	216	20	2	11	2	251
35.76	156	78	33	22	247	536
36.76	184	47	31	349	53	664
37.76	133	29	349	78	31	620
38.76	69	436	49	44	31	629
39.76	720	82	56	36	7	901
135.76	30	9	6	8	19	72
136.76	56	26	13	26	1	122
137.76	6	1	26	12	5	50
138.76	6	34	14	14	17	85
139.76	52	13	9	10	6	90
261	-	-	-	-	-	300
Totaal	18165	8836	8044	7834	6109	49288

Bijlage 3 De verdeling van het aantal verzuimgevallen naar duur bij verschillende waarden van c

DUUR	c								
	.9900	.9950	.9970	.9990	1.0000	1.0005	1.0010	1.0020	1.0030
1	5534	5534	5534	5534	5534	5534	5534	5534	5534
2	3268	3284	3291	3298	3301	3303	3304	3308	3311
3	4124	4165	4182	4199	4207	4211	4215	4224	4232
4	3253	3303	3323	3343	3353	3358	3369	3373	3383
5	2816	2873	2896	2919	2931	2937	2943	2955	2966
6	3105	3184	3216	3249	3265	3273	3281	3298	3314
7	5095	5252	5315	5380	5412	5428	5445	5477	5510
8	1440	1492	1513	1534	1545	1550	1556	1567	1578
9	763	794	807	820	827	830	834	840	847
10	1148	1201	1223	1245	1256	1262	1267	1279	1290
11	1097	1153	1177	1201	1213	1220	1225	1237	1249
12	1084	1146	1172	1198	1211	1218	1224	1238	1252
13	1147	1218	1248	1279	1294	1302	1310	1325	1341
14	1878	2005	2058	2112	2140	2154	2168	2196	2225
15	422	453	466	479	486	489	493	500	507
16	273	295	304	313	318	320	323	328	333
17	503	546	563	582	591	596	601	610	620
18	433	471	487	504	513	517	522	531	540
19	447	490	508	526	536	541	546	556	566
20	430	473	491	510	520	525	530	540	550
21	797	881	917	955	974	984	994	1014	1034
22	169	188	196	205	209	211	213	218	223
23	118	132	138	144	147	149	150	154	157
24	155	175	183	191	196	198	201	206	210
25	204	231	241	253	260	263	266	273	280
26	177	200	211	221	227	230	233	239	245
27	203	232	244	257	264	267	271	278	285
28	318	364	385	406	417	423	428	440	452
29	99	114	120	127	131	133	135	139	142
30	75	86	92	97	100	101	103	106	109
31	107	124	131	140	144	147	148	153	157
32	127	148	158	168	173	176	178	184	190
33	135	158	169	180	186	189	192	198	205
34	124	147	157	167	173	176	179	185	191
35	221	262	281	301	311	316	322	333	344
36	58	69	74	79	82	83	85	88	91
37	48	58	62	67	69	70	72	74	77
38	66	80	86	93	96	98	100	104	107
39	90	108	117	127	131	133	136	141	146
40	64	77	84	90	94	96	98	102	106
41	88	107	116	126	131	134	136	142	148
42	166	204	222	241	251	256	262	272	284
49.66	177	226	250	275	289	296	303	319	334
50.66	159	204	226	249	262	269	275	289	304
51.66	245	318	351	389	409	419	430	452	476
52.66	280	363	403	448	471	484	496	523	550
53.66	270	352	391	434	458	470	483	509	536
54.66	327	428	477	531	560	575	591	623	658
55.66	520	585	765	853	901	926	952	1005	1061
189.66	8	21	30	44	53	58	64	77	93
190.66	14	37	54	79	95	104	115	139	168
191.66	4	10	15	22	26	29	31	38	46
192.66	5	12	18	27	33	37	40	49	59
193.66	6	16	24	35	43	47	52	63	77
194.66	11	30	44	65	79	87	96	116	141
195.66	13	34	50	74	90	99	109	133	161
365	8	48	100	208	300	360	432	621	893
Totaal	43914	46262	47356	48593	49288	49661	50055	50911	51889

Bijlage 4 De uitkomsten voor de onderscheiden grootheden bij verschillende verdelingen van de verzuimgevallen naar duur (c) en verschillende verzuimpercentages

c	V% _k	V% _w	R%(0)	R%(2)	MF _k =MF _w	mf=tf(0)	tf(2)	GD _k =gd(0)	GD _w =gud(0)	gd(2)	gud(2)
.990	18.0	17.7	21.5	20.3	6.15	747.7	513.4	10.7	7.5	14.6	8.3
"	16.0	15.8	18.8	17.6	5.47	649.0	445.6	10.7	7.5	14.6	8.3
"	14.0	13.8	16.0	15.0	4.78	554.9	381.0	10.7	7.5	14.6	8.3
"	12.0	11.8	13.4	12.6	4.10	465.0	319.3	10.7	7.5	14.6	8.3
"	10.0	9.9	11.0	10.3	3.42	379.0	260.3	10.7	7.5	14.6	8.3
"	8.0	7.9	8.6	8.0	2.73	296.7	203.8	10.7	7.5	14.6	8.3
"	6.0	5.9	6.3	5.9	2.05	217.9	149.6	10.7	7.5	14.6	8.3
.995	18.0	17.8	21.7	20.5	5.40	656.8	460.3	12.2	8.6	16.4	9.6
"	16.0	15.8	18.8	17.8	4.80	570.2	399.6	12.2	8.6	16.4	9.6
"	14.0	13.8	16.0	15.2	4.20	487.5	341.6	12.2	8.6	16.4	9.6
"	12.0	11.8	13.4	12.8	3.60	408.5	286.3	12.2	8.6	16.4	9.6
"	10.0	9.9	11.0	10.4	3.00	332.9	233.3	12.2	8.6	16.4	9.6
"	8.0	7.9	8.6	8.1	2.40	260.7	182.7	12.2	8.6	16.4	9.6
"	6.0	5.9	6.3	6.0	1.80	191.4	134.1	12.2	8.6	16.4	9.6
.997	18.0	17.8	21.7	20.6	4.99	606.9	429.1	13.2	9.3	17.7	10.6
"	16.0	15.8	18.8	17.9	4.44	526.8	372.5	13.2	9.3	17.7	10.6
"	14.0	13.8	16.0	15.3	3.88	450.4	318.4	13.2	9.3	17.7	10.6
"	12.0	11.9	13.5	12.8	3.33	377.4	266.8	13.2	9.3	17.7	10.6
"	10.0	9.9	11.0	10.5	2.77	307.6	217.5	13.2	9.3	17.7	10.6
"	8.0	7.9	8.6	8.2	2.22	240.8	170.3	13.2	9.3	17.7	10.6
"	6.0	5.9	6.3	6.0	1.66	176.8	125.0	13.2	9.3	17.7	10.6

Bijlage 4: vervolg

c	V% _k	V% _w	R%(0)	R%(2)	MF _k =MF _w	mf=tf(0)	tf(2)	GD _k =gd(0)	GD _w =gud(0)	gd(2)	gud(2)
.999	18.0	17.8	21.7	20.8	4.47	544.2	388.5	14.7	10.4	19.7	12.0
"	16.0	15.8	18.8	18.0	3.98	472.4	337.2	14.7	10.4	19.7	12.0
"	14.0	13.8	16.0	15.4	3.48	403.9	288.3	14.7	10.4	19.7	12.0
"	12.0	11.9	13.5	12.9	2.98	338.4	241.6	14.7	10.4	19.7	12.0
"	10.0	9.9	11.0	10.5	2.49	275.8	196.9	14.7	10.4	19.7	12.0
"	8.0	7.9	8.6	8.2	1.99	215.9	154.1	14.7	10.4	19.7	12.0
"	6.0	5.9	6.3	6.1	1.49	158.5	113.2	14.7	10.4	19.7	12.0
1.000	18.0	17.8	21.7	20.9	4.17	507.2	363.9	15.8	11.2	21.1	13.0
"	16.0	15.8	18.8	18.1	3.71	440.2	315.9	15.8	11.2	21.1	13.0
"	14.0	13.9	16.1	15.5	3.24	376.4	270.0	15.8	11.2	21.1	13.0
"	12.0	11.9	13.5	13.0	2.78	315.4	226.3	15.8	11.2	21.1	13.0
"	10.0	9.9	11.0	10.6	2.32	257.0	184.4	15.8	11.2	21.1	13.0
"	8.0	7.9	8.6	8.3	1.85	201.1	144.4	15.8	11.2	21.1	13.0
"	6.0	5.9	6.3	6.1	1.39	147.7	106.0	15.8	11.2	21.1	13.0
1.0005	18.0	17.8	21.7	20.9	4.00	487.2	350.5	16.4	11.6	22.0	13.6
"	16.0	15.8	18.8	18.2	3.56	422.9	304.3	16.4	11.6	22.0	13.6
"	14.0	13.9	16.1	15.5	3.12	361.5	260.1	16.4	11.6	22.0	13.6
"	12.0	11.9	13.5	13.0	2.67	302.9	218.0	16.4	11.6	22.0	13.6
"	10.0	9.9	11.0	10.6	2.23	246.9	177.6	16.4	11.6	22.0	13.6
"	8.0	7.9	8.6	8.3	1.78	193.3	139.1	16.4	11.6	22.0	13.6
"	6.0	5.9	6.3	6.1	1.34	141.9	102.1	16.4	11.6	22.0	13.6

Bijlage 4: slot

c	V% _k	V% _w	R%(0)	R%(2)	MF _k =MF _w	mf=tf(0)	tf(2)	GD _k =gd(0)	GD _w =gud(0)	gd(2)	gud(2)
1.001	18.0	17.8	21.7	21.0	3.83	466.3	336.4	17.1	12.1	22.9	14.3
"	16.0	15.8	18.8	18.2	3.41	404.8	292.0	17.1	12.1	22.9	14.3
"	14.0	13.9	16.1	15.6	2.98	346.0	249.6	17.1	12.1	22.9	14.3
"	12.0	11.9	13.5	13.0	2.56	289.9	209.2	17.1	12.1	22.9	14.3
"	10.0	9.9	11.0	10.6	2.13	236.3	170.5	17.1	12.1	22.9	14.3
"	8.0	7.9	8.6	8.3	1.70	185.0	133.5	17.1	12.1	22.9	14.3
"	6.0	5.9	6.3	6.1	1.28	135.8	98.0	17.1	12.1	22.9	14.3
1.002	18.0	17.8	21.7	21.1	3.47	422.0	306.3	19.0	13.4	25.3	16.0
"	16.0	15.9	18.9	18.3	3.08	366.2	265.8	19.0	13.4	25.3	16.0
"	14.0	13.9	16.1	15.6	2.70	313.1	227.3	19.0	13.4	25.3	16.0
"	12.0	11.9	13.5	13.1	2.31	262.3	190.4	19.0	13.4	25.3	16.0
"	10.0	9.9	11.0	10.7	1.93	213.8	155.2	19.0	13.4	25.3	16.0
"	8.0	7.9	8.6	8.4	1.54	167.4	121.5	19.0	13.4	25.3	16.0
"	6.0	6.0	6.3	6.1	1.16	122.9	89.2	19.0	13.4	25.3	16.0
1.003	18.0	17.9	21.8	21.1	3.08	375.0	274.0	21.3	15.1	28.4	18.2
"	16.0	15.9	18.9	18.4	2.74	325.5	237.8	21.3	15.1	28.4	18.2
"	14.0	13.9	16.1	15.7	2.40	278.2	203.3	21.3	15.1	28.4	18.2
"	12.0	11.9	13.5	13.2	2.05	233.1	170.3	21.3	15.1	28.4	18.2
"	10.0	9.9	11.0	10.7	1.71	190.0	138.8	21.3	15.1	28.4	18.2
"	8.0	7.9	8.6	8.4	1.37	148.7	108.7	21.3	15.1	28.4	18.2
"	6.0	6.0	6.4	6.2	1.03	109.2	79.8	21.3	15.1	28.4	18.2

Bijlage 5 Enkele kanttekeningen bij de verschillende duurmatten

Uit de definities van de door de verschillende instanties gehanteerde maten met betrekking tot de duur van verzuimgevallen kan worden afgeleid dat zij niet op dezelfde verzameling verzuimgevallen betrekking hebben.

De CCOZ berekent een exacte gemiddelde duur van de in een bepaalde periode geëindigde gevallen, het NIPG berekent een geschat gemiddelde van de in een bepaalde periode voorkomende verzuimgevallen¹⁾, terwijl de gemiddelden van de bedrijfsverenigingen en de SVr van toepassing zijn op de in een bepaalde periode aangevangen uitkeringsgevallen. Een en ander betekent dat de relatie tussen deze verzuimmaten ook van de ontwikkeling van de duur van het verzuim afhankelijk zal zijn. Afgezien van de cijfermatige verschillen die uit technische redenen voortvloeien, zal bij een stijging van de gemiddelde duur van het verzuim gelden dat het gemiddelde in de volgorde CCOZ - NIPG - BV'en en SVr af zal nemen; bij een daling van de gemiddelde duur van het verzuim zullen de gemiddelden van de deze instanties echter in dezelfde volgorde afnemen. Kortom, zodra er een ontwikkeling van de verzuimduur te constateren valt, zullen de cijfers van de verschillende instanties met betrekking tot de duur van het verzuim nog moeilijker vergelijkbaar zijn.

1) De door het NIPG gehanteerde schattingsmethodiek kan tot een onderschatting van de gemiddelde duur aanleiding geven. De waarschijnlijkheid van een onderschatting neemt toe, naarmate over kleinere delen van een jaar wordt gerapporteerd. Bij gemiddeldes berekend over een periode van een jaar of langer zal de schatting daarentegen vrij nauwkeurig zijn.

Bijlage 6 De verzuimcijfers van de verschillende instanties van 1977 t/m 1983

Tabel 1	De	CCOZ-cijfers	van	1977	t/m	1983
		personeels- sterkte	$MF_k^{1)}$	$GD_k^{1)}$	$V\%_k^{1)}$	
1977		4862.0	1.72	22.1	10.6	
1978		4851.3	1.89	22.0	11.2	
1979		4832.6	1.83	21.9	10.9	
1980		4775.2	1.84	21.1	10.7	
1981		4641.5	1.85	21.4	10.6	
1982		4528.1	1.88	19.8	10.1	
1983		4430.1	1.73	20.9	10.7	

Bron: CCOZ-ziekteverzuiminformatiesysteem

Tabel 2 De NIPG-cijfers van 1977 t/m 1983

	personeels- sterkte	$MF_k^{1)}$ x 100	$GD_k^{1)}$	$V\%_k^{1)}$
1977	335124	205	16.6	9.5
1978	318987	220	16.6	10.0
1979	300352	211	17.2	10.0
1980	289809	206	16.5	9.4
1981	287425	198	15.8	8.5
1982	274725	195	15.1	8.1
1983	256163	182	14.8	7.5

Bron: NIPG, 1984

Tabel 3 De GAK-cijfers van 1977 t/m 1983

	mensjaren x 1000	$mf^{2)}$	$tf^{2)}$	$gud^{2)}$	$R\%^{2)}$
1977	1340	175	144	16.5	9.09
1978	1362	191	158	15.5	9.37
1979	1381	180	146	16.6	9.33
1980	1421	180	147	16.1	9.10
1981	1420	171	140	16.1	8.66
1982	1450	166	136	15.7	8.21
1983	1431	157	130	16.1	8.04

Bron: GAK, 1981, 1985.

1) MF_k = meldingsfrequentie; GD_k = gemiddelde duur der gevallen;
 $V\%_k$ = verzuimpercentage.

2) mf = meldingsfrequentie; tf = toekenningsfrequentie;
 gud = gemiddelde uitkeringsduur; $R\%$ = risicopercentage.

Bijlage 6: slot

Tabel 4 De SVr-cijfers van 1977 t/m 1983, naar verzekeringsvorm

	mensjaren x 1000	mf ³⁾	tf ³⁾	gd ³⁾	R _% ³⁾
omslagleden					
1977	2599	165	135	24.5	8.73
1978	2746	175	143	23.2	8.69
1979	2849	163	132	24.6	8.52
1980	2880	166	134	23.9	8.48
1981	2871	157	128	-	8.03
1982	2607	165	133	-	8.36
1983	2552	158	128	-	8.19
afdelingskassen ⁴⁾					
1977	135	211	202	-	-
1978	122	231	223	-	-
1979	120	217	208	-	-
1980	119	215	207	-	-
1981	116	204	197	-	-
1982	117	181	174	-	-
1983	105	173	167	-	-
eigen-risicodragers ⁴⁾					
1977	543	204	81	-	-
1978	529	224	87	-	-
1979	552	216	82	-	-
1980	567	212	80	-	-
1981	561	213	78	-	-
1982	586	196	50	-	-
1983	552	196	47	-	-
totaal					
1977	3277	173	123	-	7.69
1978	3397	185	133	-	7.75
1979	3521	173	123	-	7.60
1980	3566	175	123	-	7.51
1981	3548	168	118	-	7.10
1982	3310	171	120	-	7.19
1983	3209	165	115	-	7.07

Bron: Berekend op basis van SVr (1985)

3) mf = meldingsfrequentie; tf = toekenningsfrequentie;

gd = gemiddelde duur der uitkeringsgevallen; R_% = risicopercentage.

4) De mensjaren zijn geschat op basis van de mensjaren van omslagleden en het totaal aantal mensjaren, gecombineerd met de verzekerde loonbedragen van afdelingskassen en eigen-risicodragers.

Bijlage 7 De indeling van de systemen naar bedrijfsvereniging en bedrijfsgrootte

Bij deze indeling zijn de volgende kanttekeningen te plaatsen:

(1) Bij de SVr en het GAK wordt de personeelsomvang uitgedrukt in het "aantal mensjaren"; bij het NIPG en de CCOZ in de "personeelssterkte". Het aantal mensjaren geeft een onderschatting van de personeelssterkte (vergelijk paragraaf 3.3.1), zodat deze maten in principe niet vergelijkbaar zijn. In de tabellen 4.4 en 4.5 wordt desalniettemin geen onderscheid tussen beide maten gemaakt, verdedigbaar vanuit de marginale betekenis van deze definitiekwestie ten opzichte van de in deze tabellen belichte verschillen.

(2) Bij de SVr en het GAK is sprake van "aangesloten bedrijven"; bij het NIPG van de deelnemers en bij de CCOZ van bedrijven gedefinieerd als "juridische eenheid". Daar één juridische eenheid onder meerdere aansluitnummers bekend kan zijn bij een bedrijfsvereniging, zal het aantal "aangesloten bedrijven" hoger uitvallen dan het corresponderende aantal "juridische eenheden". Daar deze mogelijkheid vooral van toepassing zal zijn op grotere arbeidsorganisaties zullen de verschillen tussen deze aantallen per bedrijfsvereniging klein zijn. In tabel 4.5 worden beide bedrijfsdefinities daarom als verwisselbaar beschouwd. In een aantal gevallen wordt een juridische eenheid als meerdere deelnemers geteld door het NIPG. De verschillen die hierdoor ontstaan met de andere instanties zijn, gezien het beperkte aantal bedrijven betrokken bij de NIPG-statistiek, niet verwaarloosbaar. Om deze reden zijn bedrijven met dezelfde naam in de NIPG-statistiek als zijnde één eenheid geteld.

(3) Bij de SVr, het GAK en de CCOZ zijn gegevens over de bedrijfsvereniging van de betrokken arbeidsorganisaties beschikbaar. In de jaaroverzichten van het NIPG is slechts een indeling naar bedrijfsgroep te vinden. Om toch een vergelijking tussen dit viertal instanties te kunnen maken, werden de arbeidsorganisaties van het NIPG op "face value" naar bedrijfsvereniging ingedeeld. Deze indeling zal niet geheel exact zijn, maar waarschijnlijk voldoende sporen met de feitelijke stand van zaken om een redelijke indruk te verschaffen over de samenstelling van het NIPG-bestand.

EEN SELEKTIE UIT DE CCOZ-PUBLIKATIES

PRAKTIJKREEKS

De Arbeidsomstandighedenwet, V.Chr. Vrooland, 2e (gewijzigde) druk, oktober 1984, 84 blz. f 14,25 (best.nr 035X)

Met wettekst.

Arbeid en gezondheid in de jaren tachtig, V.Chr. Vrooland, mei 1984, 64 blz. f 11,50 (best.nr 0317)

Arbeid en gezondheid, de arbeidsomstandighedenwet, werkgevers, werknemers en overheid, het overleg binnen de onderneming.

Kwaliteit van arbeid en organisatie, B.G.M. Ris, V.Chr. Vrooland (red.), R.J. van Amstel, H.H.W. den Hartog, W. Masselink en C.G. Zandvliet, mei 1984, 104 blz. f 13,75 (best.nr 0309)
Veranderen in de praktijk.

Het gebruik van ziekteverzuimregistratie in de praktijk, J.G.J. Burger en R. Prins, mei 1984, 64 blz. f 12,50 (best.nr 0287)

Ziekteverzuimbeleid in de praktijk, M. van Putten, N. Steinweg en V.Chr. Vrooland, april 1982, 128 blz. f 21,- (best.nr 0031)

Een overzicht van uiteenlopend beleid in vijftig werkorganisaties.

Rekenregels, R. Prins en J.J.Chr. Verhulst, januari 1978, 24 blz. f 4,25 (best.nr 0015)
Handleiding voor het berekenen van enkele ziekteverzuimcijfers.

FORUMREEKS

Bedrijfsgeneeskunde, R. Holthuis, oktober 1980, 67 blz. f 9,- (best.nr 0066)

De rol van de bedrijfsgeneeskunde en de bedrijfsgeneeskundige bij de beheersing en begeleiding van ziekteverzuim.

Verzekeringsgeneeskunde, R. Holthuis, oktober 1980, 55 blz. f 9,- (best.nr 0074)

Over de rol van de sociale verzekeringsgeneeskundige bij de beheersing en de begeleiding van de verzuimende verzekerde.

WETENSCHAPPELIJKE RAPPORTEN

Winst voor werk en organisatie, H. O. Steensma, V. Chr. Vrooland (red.) e.a., april 1986, 180 blz. f 16,50.

Nieuwe wegen voor bedrijfsleven en overheid.

Vernieuwing van werk en organisatie, W. Masselink en C. G. Zandvliet, april 1986, 104 blz. f 16,25.

Een voorbeeld uit de industrie.

Arbo in praktijk bij de overheid, H.H.W. den Hartog en R.J. van Amstel, februari 1986, 80 blz. f 14,- (best.nr. 0457).

Het project Werk Welzijn en Gezondheid bij Rijkswaterstaat.

Curatieve gezondheidszorg, ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid, P.C. Buijs, januari 1985, 384 blz. f 25,75 (best.nr 0376)

Werk en gezondheid, V.Chr. Vrooland(red.), uitgeverij Samsom, Alphen a/d Rijn, april 1982, 318 blz. (ook verkrijgbaar in de boekhandel). f 42,50 (best.nr 0140)

Over ziekteverzuim en humanisering van de arbeid: een handboek.

Arbeid en gezondheid in de metaalproductenindustrie, N. Terra, M. Ziekemeijer (red.), R. Fortuin en V.Chr. Vrooland, mei 1984, 168 blz. f 13,75 (best.nr 0244)

Een sektorbeschrijving.

Handwijzer arbeidsomstandigheden, T. van Keimpema en R.J. Fortuin, juli 1982, 55 blz. f 10,- (best.nr 0147)

Een arbeidsgeneeskundig overzicht.

Het ziekteverzuim in de jaren zeventig: risicogroepen en trends, T.P.V. Bakker en H.J. Kruidenier, februari 1984, 84 blz. f 13,25 (best.nr 0252)

Ziekteverzuim en werkloosheid, H.J. Kruidenier, oktober 1983, 52 blz. f 10,75 (best.nr 0236)

Een analyse op macroniveau over de periode 1965-1982.

Weekpatronen, B.J. Vrijhof, februari 1985, 100 blz. f 14,75 (best.nr 0384)

De invloed van het weekend op het ziekteverzuim.

De duur van verzuimgevallen, B.J. Vrijhof, maart 1985, 76 blz. f 13,50 (best.nr 0392)

Suggesties voor een indeling.

Achtergronden van het ziekteverzuim van cursisten aan de Centra voor Vakopleiding van Volwassenen, E.C. Schokking-Siegerist, A.H. Nieuwland en M. Verschuren, juni 1985, 152 blz. f 15,- (exkl. adm. kosten) (Uitgave Ministerie Sociale Zaken Werkgelegenheid)

Stabiliteit van verzuimpatronen, Th.P.V. Bakker, augustus 1985, 56 blz. f 12,75 (best.nr. 0422)

Een analyse van individuele en geaggregeerde gegevens over de periode 1977-1981.

Verskil in WAO-toetredingsrisico, F. van Dijk, D.A. van Haselen en D.E. Lenshoek, juni 1985, 48 blz. f 11,75 (best.nr 0414)

Trends in Organization Development, J.T. Allegro and H.O. Steensma (Eds), juni 1985, 64 blz. f 13,25 (best.nr 0406)

JAARLIJKE UITGAVEN

Inventarisatie 1985, L.M. Konijnenberg, juli 1985, 116 blz. f 16,75 (best.nr 0430)

Een inventarisatie van onderzoek naar de relatie mens-werk-gezondheid.

Kwantitatief ziekteverzuimonderzoek, P.G. Willemsen, januari 1986, 31 blz. f 7,50 (best.nr 0211)

Literatuuroverzicht.

Ziekteverzuim 1980-1984, B.J. Vrijhof, december 1985, 92 blz. f 16,25. (best.nr 0449)

Cijfers uit het informatiesysteem van de stichting CCOZ.

Ziekteverzuim 1977-1980, H.J. Kruidenier, januari 1982, 42 blz. f 8,- (best.nr 0090)

* Prijzen inclusief administratie- en verzendkosten.